

Učni načrt

GIMNAZIJA

ITALIJANŠČINA
kot materinščina

Učni načrt

GIMNAZIJA

ITALIJANŠČINA kot materinščina

Gimnazija z italijanskim učnim jezikom
na narodno mešanem območju
v Slovenski Istri

OBVEZNI PREDMET IN MATURA (56o UR)

Učni načrt

ITALIJANŠČINA
kot materinščina

Gimnazija; Gimnazija z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v Slovenski Istri
Obvezni predmet in matura (560 ur)

Predmetna komisija:

dr. **Sergio Crasnich**, Zavod RS za šolstvo, predsednik

dr. **Nives Zudič Antonič**, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper, članica

Dora Manzo, Gimnazija Antonio Sema Piran, članica

Anita Dessardo, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper, članica

Avtorji:

dr. **Sergio Crasnich**, Zavod RS za šolstvo

Dora Manzo, Gimnazija Antonio Sema Piran

Anita Dessardo, Gimnazija Gian Rinaldo Carli Koper

Pri posodabljanju učnega načrta je Predmetna komisija za posodabljanje učnega načrta za italijanščino kot materinščino izhajala iz učnega načrta za italijanščino kot materinščino iz leta 1998, upoštevala je mnenja in nasvete učiteljev, svetovalcev in drugih strokovnjakov ter doslej objavljena dela italijanskih, slovenskih in tujih avtorjev v zvezi s poukom materinščine in italijanskega jezika.

Recenzentki:

dr. **Nives Zudič Antonič**, Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper

Franca Cimador Papič, Šola z italijanskim učnim jezikom Dante Alighieri, Izola

Izdala: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo

Za ministrstvo: dr. **Milan Zver**

Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredila: **Nataša Purkat**

Jezikovni pregled: **Samia Žunič**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1:811.131.1

CRASNICH, Sergio

Učni načrt. Italijanščina kot materinščina [Elektronski vir] : gimnazija : gimnazija z italijanskim učnim jezikom na narodno mešanem območju v Slovenski Istri : obvezni predmet in matura (560 ur) / avtorji Sergio Crasnich, Dora Manzo, Anita Dessardo. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008

Način dostopa (URL): http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_ITALIJANSCINA_prvi_jezik_gimn.pdf

ISBN 978-961-234-705-5 (Zavod RS za šolstvo)

1. Manzo, Dora 2. Dessardo, Anita
239265024

Kazalo

1 OPREDELITEV PREDMETA	5
2 SPLOŠNI CILJI IN KOMPETENCE	6
3 CILJI IN VSEBINE	9
3.1 Razvijanje sporazumevalne zmožnosti	11
3.1.1 Sporazumevati se – poslušati in govoriti	11
3.1.2 Sodelovati v pogovoru	12
3.1.3 S poslušanjem pridobivati nova znanja in izkušnje	12
3.2 Razvijanje sporazumevalne zmožnosti: branje	13
3.2.1 Branje za razumevanje	13
3.2.2 Branje za različne namene	14
3.3 Razvijanje sporazumevalne zmožnosti: pisanje	15
3.3.1 Pisanje za sporočanje	15
3.3.2 Pisanje za razmišljanje in povezovanje znanja	16
3.4 Razmišljanje o jeziku	17
3.4.1 Razmišljanje o jeziku in pridobivanje jezikovnih in metajezikovnih zmožnosti	17
3.4.2 Razvijanje jezikovne zavesti in (med)kulturne zmožnosti	18
3.5 Pouk književnosti	19
3.5.1 Obravnava umetnostnih besedil	19
3.5.2 Ustvarjalno pisanje	21
3.5.3 Gradivo za obravnavo pri pouku književnosti, kronološko urejeno po temah, avtorjih in obdobjih	22
3.5.4 Predlogi tematskih sklopov, književnih besedil in avtorjev pri načrtovanju učnih vsebin na šolski ravni	32
4 PRIČAKOVANI UČNI DOSEŽKI/REZULTATI OB KONCU GIMNAZIJE	37
5 MEDPREDMETNE POVEZAVE	40
6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	41
7 PREVERJANJE IN VREDNOTENJE ZNANJA	47

1 OPREDELITEV PREDMETA

Učenje italijanščine v šolah z italijanskim učnim jezikom v Sloveniji ima neodtujljivo pravico in prednostno nalogo, da ohranja, spodbuja in povečuje pomen zgodovinske prisotnosti jezika, kulture in identitete italijanske narodnostne skupnosti na narodno mešanem območju Slovenske Istre. Šole z italijanskim učnim jezikom namenjajo svojo vzgojno-izobraževalno ponudbo dijakom in njihovim družinam, katerih materni jezik je italijanščina (prisotnost enega jezika ali poleg njega še drugega) ter drugim, ki stik z italijansko kulturo in civilizacijo občutijo kot pozitivno vrednoto, priložnost za osebno in duhovno rast, ki jo spodbuja večjezično okolje. Za obe ciljni skupini, še posebej za drugo, je zelo pomembna motivacija za učenje italijanščine v šolskem kontekstu. Obe-nem pa sta zelo pomembni tudi želja in pripravljenost, da se jezik uporablja zunaj šolskih prostora in s tem spodbuja medkulturno komunikacijo v skupnosti, ki ji govorec pripada.

Učni načrt izhaja iz osnovnošolskega programa in spodbuja razvijanje deklarativnega in procesnega znanja ter z njim povezane zmožnosti višje zahtevnostne ravni.

Dijaki bodo na tej stopnji razvijali sporazumevalno zmožnost, ustrezno sprejemali in tvorili besedila ter razvijali zmožnost učinkovite uporabe strategij načrtovanja, samopreverjanja in samovrednotenja.

Pristop k različnim besedilnim vrstam bo omogočal (pre)oblikovanje pojmov in konceptov, ki jih je dijak osvojil s pomočjo lastnega razmišljanja in s pridobivanjem znanja v okviru učnega procesa.

Kognitivni procesi, ki se udejanjajo pri analizi besedil, bodo spodbujali dijakovo zmožnost vrednotenja besedil in kritičnega razmišljanja v odnosu do lastnih izkušenj in pričakovanj. Razvijali bodo tudi odnos do pridobljenega znanja in zmožnosti z literarnega, zgodovinskega, kulturnega in socialnega področja.

Dijaki bodo torej nadaljevali odkrivanje in ustvarjalno preizkušanje raznolikih oblik jezikovnega izražanja glede na lastne potrebe, čustvovanja, pričakovanja, kritično razmišljanje o sebi, drugih, o svetu. Učitelj bo z izbiro ustreznih učnih dejavnosti posebno pozornost posvečal jezikovni rabi v različnih vlogah in izraznih načinih. Poudarjal bo tudi razvoj estetske vloge, ki se izraža s sprejemanjem in tvorbo umetnostnih besedil.

2 SPLOŠNI CILJI IN KOMPETENCE

Učni načrt za italijanščino kot prvi jezik v gimnaziji spodbuja k uvajanju in poudarjanju osmih kompetenc, ki jih Svet Evropske unije vztrajno priporoča ter opredeljuje kot temeljne cilje vseživljenjskega učenja.¹ Spodbujanje teh kompetenc in njihovo razvijanje se uresničuje na treh vzgojno-izobraževalnih področjih, ki so: poznavanje in uporaba jezika, pouk književnosti in razmišljanje o jeziku.

Temeljni **cilji poznavanja in uporabe jezika** so:

- razvijanje **sporazumevalne zmožnosti**, ki jo razumemo kot:
 - a) razvijanje, pridobivanje in utrjevanje zmožnosti ter znanja pri sporazumevalnih dejavnostih (branje, pisanje, poslušanje, tvorjenje različnih besedil, kot so: dialog, razgovor, diskusija, povzemanje, preoblikovanje, pisanje zapiskov, mediacijske zmožnosti, prevod),
 - b) utrjevanje, pridobivanje in razvijanje ustreznih strategij samovrednotenja jezikovne rabe pri dejavnostih sprejemanja, tvorjenja in sporazumevanja,
 - c) usvajanje deklarativnega znanja, nejezikovnih in medkulturnih vidikov, ki so sestavni del komunikacije (kinezična in prosemična izraznost, namen sporočanja učinka; medkulturna komunikacija in njene značilnosti),
 - d) pridobivanje in razvijanje ustreznih strategij samovrednotenja pri sporazumevalni dejavnosti, ki vključuje nejezikovne in medkulturne vidike;
- usvajanje **besedilne zmožnosti**, ki jo razumemo kot:
 - a) utrjevanje, usvajanje in razvijanje zmožnosti in znanja, ki jih vključujemo pri sprejemanju, vrednotenju, načrtovanju, tvorjenju in popravljanju pripovedovalnih, opisovalnih, razlagalnih in utemeljevalnih besedil,
 - b) utrjevanje, pridobivanje in razvijanje ustreznih strategij samovrednotenja pri razumevanju pripovedovalnih, opisovalnih, razlagalnih in utemeljevalnih besedil,
 - c) utrjevanje, pridobivanje in razvijanje ustreznih strategij načrtovanja, oblikovanja in pregledovanja pripovedovalnih, opisovalnih, razlagalnih in utemeljevalnih besedil.

Temeljni **cilji književnega pouka** so:

- razvijanje **kulturne zavesti in kulturnih zmožnosti**:
 - a) utrjevanje in razvijanje zmožnosti ter pridobivanje znanja v zvezi z opredeljevanjem in opisovanjem različnih besedilnih vrst (pripovedna, pesniška in dramska besedila),
 - b) utrjevanje in razvijanje zmožnosti ter pridobivanje znanja pri sprejemanju, analizi in vrednotenju pripovednih besedil (različni žanri v daljši prozi, na primer pustolovski roman, kriminalka itd.),
 - c) utrjevanje in razvijanje zmožnosti ter pridobivanje znanja pri sprejemanju, analizi in vrednotenju pesniških besedil, epskih pesnitev in poučne poezije,

¹ Te kompetence so: sporazumevanje v materinščini, sporazumevanje v tujih jezikih, matematična kompetenca in osnovne kompetence v znanosti in tehnologiji, digitalna pismenost, učenje učenja, socialne in državljanske kompetence, samoiniciativnost in podjetnost, kulturna kompetenca in kulturna zavest.

- d) utrjevanje in razvijanje zmožnosti ter pridobivanje znanj pri sprejemanju, analizi in vrednotenju dramskih besedil,
- e) utrjevanje in razvijanje zmožnosti ter pridobivanje znanja v zvezi z kontekstualizacijo, interpretacijo in vrednotenjem različnih vrst besedil, tem, literarnih obdobij in gibanj ter obravnavo znanih italijanskih in tujih književnikov,
- f) spodbujanje in razvijanje občutljivosti, zmožnosti in znanja, ki so potrebni za ustvarjalno poustvarjanje lastnih doživetij.

Temeljni **cilji razmišljanja o jeziku** so:

- uzaveščanje **metajezikovne zmožnosti**, ki jo razumemo kot:
 - a) utrjevanje, uzaveščanje, razvijanje procesnih in deklarativnih znanj, ki se nanašajo na italijanski jezik in na različne vidike njegove jezikovne rabe (pravorečje, pravopisje, oblikoslovje, skladnja, besedoslovje, tvorba besed, narečna raznolikost, slogovna in zvrstna zaznamovanost, jezik stroke),
 - b) utrjevanje, uzaveščanje in razvijanje ustreznih strategij samovrednotenja pri sprejemanju in tvorjenju besedil glede na pravorečne, pravopisne, oblikoslovne, skladske, besedoslovne vidike, slogovne in zvrstne zaznamovanosti, jezikovne raznolikosti ter jezik stroke,
 - c) uzaveščanje zmožnosti in spretnosti za razvijanje sporazumevalne zmožnosti tudi v drugih jezikih, ki jih dijaki govorijo ali se jih učijo, in sicer s primerjanjem in razmišljanjem o podobnostih in razlikah med različnimi jezikovnimi sistemi.²

Učni načrt za italijanščino v gimnaziji opredeljuje tudi cilje, ki se udejanjajo v sinergiji z drugimi predmeti, in sicer s poglobljanjem:

- **zmožnosti in znanja na področju informacijsko-komunikacijske tehnologije** pri preoblikovanju besedil, obdelavi podatkov, iskanju informacij iz različnih virov;
- **zmožnosti** selekcije, dekodiranja, vrednotenja, sinteze in obdelave podatkov iz različnih virov;
- **vsebin strokovnega jezika** različnih disciplin, kar prispeva k poglobljanju znanja matematike, naravoslovja in tehnologije ter razvoju digitalne kompetence, socialnih veščin in državljanških kompetenc;
- **in z razvijanjem občutljivosti za skupne in aktualne probleme na področju znanosti, socialnih dejavnosti in kulture**, ki so povezani z vzgojo za varstvo okolja in zdravja, z vzgojo v zvezi z varnostjo, dejavnim državljanstvom, mirom in vzgojo potrošnika.

² Občutljivi vidiki obravnave, ki se navezujejo na razvijanje te kompetence, so: različnost jezikov in podobnosti v njihovem delovanju; vez med jezikom in kulturo; raznolikost sloga, slogovne/zvrstne zaznamovanosti in zaznamovanosti sporočanjskih prenosnikov; opredelitev ciljev jezikovnega in zunajjezikovnega konteksta pri sporočanju; podobnosti v značilnostih pogovornega jezika; besedna podobnost pri jezikih; konvencionalnost pisanja in primerjava med različnimi grafemi z različno izgovorjavo ali med skupinami glasov s podobno izgovorjavo: izražanje časov in ključna vloga glagola; uporaba vzorcev pri tvorbi in izpeljavi besed; uporaba slovarja itd.

Zadnja skupina učnih ciljev tega učnega načrta uvaja projektni in interdisciplinarni pristop, s katerima uresničujemo vzgojne vidike, ki jih v tem delu opredeljuje kurikularni program. Gre predvsem za spodbudo in ustrezen razvoj kognitivnih, afektivnih ter socialnih dejavnikov pri dijakih in dijakinjah, in sicer s pomočjo dejavnosti, ki so usmerjene v:

- **razvijanje procesnih in deklarativnih zmožnosti, ki se navezujejo na kompetenco učiti se, kako se učiti** in z njo povezane metakognitivne dejavnike, kot je proces samovrednotenja, zavedanje glede lastnega učnega stila in učnih stopenj, uporaba učinkovitih sredstev, tehnik in strategij pri sprejemanju in tvorjenju besedil, in tudi ustreznejšo uporabo strategij učenja;
- **razvijanje socialne in državljanske kompetence** s pomočjo sporazumevalnih dejavnosti, dialoga, refleksije, diskusij, ki spodbujajo medosebno komunikacijo in razvijanje ustreznih strategij pri reševanju nesporazumov (spodbujanje medkulturne komunikacije);
- **razvijanje zmožnosti, ki spodbujajo samoiniciativnost dijakov**; slednja se izraža pri razmišljanju, načrtovanju in odločanju o ključnih življenjskih odločitvah, pri čemer prihaja do izraza dijakova ustvarjalnost, zmožnost kritičnega razmišljanja in reševanja problemov, zmožnost sprejemanja odločitev (tudi pri načrtovanju osebne in poklicne rasti).

3 CILJI IN VSEBINE

Vsebine in cilji procesov učenja in poučevanja se udejanjajo z jezikovnim (poznavanje in uporaba jezika), metajezikovnim (razmišljanje o jeziku) in književnim poukom (delo z umetnostnim besedilom) ter jih opredeljujemo z operativnimi sklopi.

Področje *poznavanja in rabe jezika* opredeljujejo sporazumevalne dejavnosti (1. operativni sklop: poslušanje in govorjenje, 2. operativni sklop: branje, 3. operativni sklop: pisanje, 4. operativni sklop: razmišljanja o jeziku, 5. operativni sklop: književni pouk).

Operativne sklope opredeljujemo in razvrščamo po posameznih spretnostih, zmožnostih in dejavnih, ki omogočajo sinergijske povezave. V nadaljevanju navajamo strnjen opis operativnih sklopov.³

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti – operativni sklop 1: poslušanje in govorjenje

Operativni sklop sestavljajo naslednje sporazumevalne dejavnosti:

- 1.1 *Sporazumevati se – poslušati in govoriti*: razumeti in tvoriti govorjena besedila različnih vrst in izvora, v različnih govornih položajih in z različnim namenom, glede na osebne izkušnje in medosebne odnose.
- 1.2 *Sodelovati v pogovoru*: biti zmožen učinkovito sodelovati v pogovoru z znanimi osebami, v znanih govornih položajih in za različne namene: poizvedovati in posredovati podatke, sodelovati pri izvajanju govornih dejavnosti, primerjati lastna stališča s stališči drugih; se odzvati z ustrezno slogovno in zvrstno zaznamovanostjo glede na govorni položaj in prejemnika.
- 1.3 *S poslušanjem pridobivati nova znanja in izkušnje*: biti zmožen iz množice virov izbrati ustreznega, ki omogoča osebno in kulturno rast; z uporabo ustreznih strategij sprejemanja razumeti sporočilo besedila.

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti – operativni sklop 2: branje

Operativni sklop sestavljajo naslednje sporazumevalne dejavnosti:

- 2.1 *Branje za razumevanje*: biti zmožen brati in razumeti besedila različnih vrst, kot so: opisovalna, pripovedovalna, razlagalna, obveščevalna in utemeljevalna besedila.
- 2.2 *Branje za različne namene*: uporabiti ustrezne bralne strategije za različne namene, kot je branje za orientacijo, iskanje informacij, učenje, razumevanje in upoštevanje navodil, branje za zabavo; biti zmožen uporabiti tehnike, sredstva in druge vire za lažje razumevanje zahtevnejših besedil, kot so: beležka, tabelni prikaz, načrt.

³ Opredelitev znanja v tem učnem načrtu je povzeta po dokumentu *Verso i nuovi curricoli – Sintesi aggiornata dei gruppi di lavoro*, ki ga je pripravila Komisija strokovnjakov za prenovo programov vzgojno-izobraževalnih obdobj (l. n. 30 del 10/02/2000). Ministrstvo Republike Italije za javno izobraževanje ga je predstavilo februarja 2001.

Razvijanje sporazumevalne zmožnosti – operativni sklop 3: pisanje

Operativni sklop sestavljajo naslednje sporazumevalne dejavnosti:

- 3.1 *Pisanje za sporočanje*: biti zmožen tvoriti besedila različnih vrst, kot so: opisovalna, pripovedovalna, razlagalna, obveščevalna in utemeljevalna besedila, za različne namene in v predvidljivih situacijah; biti zmožen uporabiti ustrezne strategije tvorjenja besedil, uravnati procese pisanja od zasnove prek realizacije do končnega pregleda.
- 3.2 *Pisanje za pridobivanje znanja in razmišljanje*: biti zmožen iskati, izbirati in v pisni obliki obdelati podatke, definicije, koncepte (s pomočjo pripovedovalnih, opisovalnih, razlagalnih in utemeljevalnih besedil) ter jih v sistematični in urejeni obliki uporabiti pri učnih dejavnostih; povzemati besedila ali izvajati različne oblike sinteze na podlagi izbranih kriterijev.

Razmišljanje o jeziku – operativni sklop 4

Operativni sklop omogoča pridobivanje naslednjih znanj in zmožnosti:

- 4.1 *Razmišljanje o jeziku za pridobivanje jezikovnih in metajezikovnih zmožnosti*: biti zmožen razmišljati o sporočanjških in jezikovnih značilnostih besedila ali izjave in svoja razmišljanja posredovati z ustreznim besediščem; uporabiti lastna vedenja o jeziku in znati uporabiti sredstva in pripomočke pri razčiščevanju morebitnih nejasnosti v zvezi z razumevanjem in tvorbo besedila.
- 4.2 *Jezikovno zavedanje in razvijanje kulturne ter medkulturne zmožnosti*: zavedati se in sprejemati jezikovno raznolikost pri sporočanju v času in prostoru ter pri tem upoštevati geografski, socialni in sporočanjški vidik; uporabiti znanje o jeziku pri prepoznavanju in primerjanju sporočil ter biti zmožen razbrati sporočanjške strukture tuje kulture.

Književni pouk – operativni sklop 5

Operativni sklop omogoča pridobivanje naslednjih znanj in zmožnosti:

- 5.1 *Obravnava književnih besedil*: biti zmožen na podlagi lastnih izkušenj prepoznati zvrsti, v katerih se udejanja ustvarjalna in književna raba jezika, v prozi ali verzih; biti zmožen prepoznati temeljne značilnosti sodobnih in klasičnih literarnih vrst, kot so: pravljica, mit, legenda, pesnitev oziroma poezija, dramsko besedilo, pripoved, roman; samostojno brati različne vrste besedil na podlagi lastne izbire in interesov.
- 5.2 *Ustvarjalno pisanje*: raziskovati in preizkušati različne oblike izražanja, tudi s pomočjo igre, in biti zmožen poustvarjati pripovedno in pesniško besedilo.

Vsak posamezni operativni sklop opredeljuje učne cilje in predlaga v obravnavo ustrezne učne vsebine (pri tem se upoštevata postopnost in procesnost). Učni načrt priporoča besedilne vrste in načine uvajanja, ki jih učitelj lahko vključi pri letnem načrtovanju pouka. *Učni cilji in učne vsebine, ki jih učni načrt opredeljuje kot dodatna oziroma posebna znanja (občasno so predmet medpredmetnih povezav,) so označeni s poševnim tiskom.*

V 5. operativnem sklopu, ki je namenjen književnemu pouku, so natančneje opredeljena gradiva, s pomočjo katerih učitelj posreduje učne vsebine. Priporočena umetnostna besedila navajamo v tabeli in si sledijo kronološko. V levem stolpcu so imena avtorjev, literarnih gibanj, naslovi ume-tniških del in književna obdobja. V desnem stolpcu so naslovi književnih besedil, ki naj bi jih učitelj obravnaval pri pouku. Priporočena umetnostna besedila so označena z znakom (*), dodatna

besedila pa so podčrtana. Navedba književnih vsebin je dopolnjena z dvema dodatnima seznama, v katerih predlagamo tematske sklope in naslove umetnostnih besedil, ki jih učitelj lahko vključuje tudi pri vodenih bralnih dejavnostih.

3.1 Razvijanje sporazumevalne zmožnosti

3.1.1 Sporazumevati se – poslušati in govoriti

Razumeti pripovedovalna, opisovalna, razlagalna, utemeljevalna besedila v različnih okoliščinah in za različne namene (na primer pripoved, razgovor, intervju, opis, poročilo, okrogla miza, diskusije pri medpredmetnih projektih), in sicer:

- v različnih okoliščinah sprejemati pripoved, opis, razlago, utemeljitve, ki jih posredujejo sošolci, učitelji ali jih dijak dobiva iz drugih virov (na primer multimedijška sredstva),
- razložiti, tudi strnjeno, vsebino sporočila,
- vrednotiti z ustreznimi utemeljitvami,
- (samo)vrednotiti lastne receptivne zmožnosti in po potrebi znati spremeniti strategije sprejemanja,
- oceniti kakovost jezikovnega izražanja sporočevalca z vidika sporočilnosti, razumljivosti, usklajenosti in ustreznosti.

Tvoriti besedila z ustrežno zgradbo glede na govorni položaj, okoliščine in sporočilni namen; s temi besedili posredovati informacije, dejstva, izkušnje, mnenja in stališča (pripoved, zgodba, intervju, opis, obnova, recenzija, utemeljitev *in druge besedilne vrste v okviru medpredmetnega povezovanja*), in sicer:

- znati posredovati ustrezne informacije,
- načrtovati zgradbo govornega besedila s strategijami pomnjenja (shema, miselni vzorec, diagram itd.) *in besedilo tudi ustrezno predstaviti (ilustracija, tabela, graf)*,
- pri posredovanju vsebine besedila upoštevati notranje zaporedje in značilnosti besedilne vrste ter uporabiti ustrezne tehnike pripovedovanja, opisovanja, razlaganja in utemeljevanja,
- upoštevati slog, zvrstno zaznamovanost in uporabiti besedišče, ki ustreza obravnavani temi in naslovniku,
- prilagajati lastno predstavitev vsebine glede na odziv naslovnika,
- ob zaključku predstavitve vrednotiti lastni govorni nastop z vidika razumljivosti, pravilnosti, ustreznosti in sporočilnosti.

V pogovoru prepoznati in ustrežno uporabiti različne komunikacijske funkcije, kot so: poznavno-predstavitvene, predstavitevno-izrazne, izrazno-čustvene in vplivnijske funkcije, spodbujati interakcijo, in sicer:

- prepoznati in razlikovati (na primer s pomočjo razgovora in razmišljanja) komunikacijske funkcije, ki se uporabljajo v različnih realnih in simuliranih govornih položajih,
- v pogovoru zavestno uporabiti različne vrste sporočanj vlog glede na zmožnosti, komunikacijski kontekst in naslovnika,
- prilagajati lastno govorno predstavitev glede na odziv naslovnika,
- vrednotiti lastno sporazumevalno zmožnost z vidika sporočilnosti, učinkovitosti, razumljivosti, pravilnosti ter ustreznosti sloga in slogovne oziroma zvrstne zaznamovanosti,
- vrednotiti kakovost govorne predstavitve sporočevalca z vidika sporočilnosti, učinkovitosti, razumljivosti, pravilnosti ter ustreznosti sloga in slogovne oziroma zvrstne zaznamovanosti.

3.1.2 Sodelovati v pogovoru

Biti zmožen poslušati in se dejavno ter ustrezno vključevati v različne oblike interakcije (pogovor ali diskusija v manjših skupinah znotraj oddelka, primerjanje stališč, vnaprej pripravljena diskusija, debata, konferenca, okrogla miza) tudi v novih govornih položajih in pri obravnavi novih tem, v okviru katerih so vključene različne discipline, in sicer:

- upoštevati dogovore pri govornih izmenjavah,
- pri pripovedovanju, opisovanju, razlaganju in utemeljevanju upoštevati vrstni red dogajanja,
- upoštevati različne zorne kote govorcev,
- vključevati se v razgovor s tvorjenjem koherentnih besedil,
- tvoriti govorno besedilo, ga znati preoblikovati, da bo sporočilo razumljivo,
- v pogovoru ustrezno postavljati vprašanja in si s tem pomagati pri oblikovanju konceptov ter razvijanju misli,
- razbrati in vrednotiti glavno tezo različnih utemeljevanj,
- utemeljevati z besedili z ustrezno notranjo in zunanjo zgradbo ter pri tem upoštevati naslovnika,
- biti zmožen ustvariti in ohranjati sodelovalno vzdušje,
- znati podpreti stališča, s katerimi soglašamo.

Vrednotiti kakovost govorne izmenjave skladno s kriteriji učinkovitosti, razumljivosti, pravilnosti, ustreznosti, sporočilnosti in primernosti glede na slogovno in zvrstno zaznamovanost.

Samovrednotiti lasten govorni nastop skladno s kriteriji učinkovitosti, razumljivosti, pravilnosti, ustreznosti, sporočilnosti in primernosti glede na slogovno in zvrstno zaznamovanost.

Biti zmožen uporabiti pridobljene izkušnje v diskusijah, pri vrednotenju in (samo)refleksiji.

3.1.3 S poslušanjem pridobivati nova znanja in izkušnje

Poslušati (gledati) in razumeti pripovedovalna besedila (pripoved, poročilo, biografski in avtobiografski intervju) iz različnih virov, in sicer:

- posredovati sporočilo besedila,
- razbrati glavne značilnosti oseb, dogajalnega prostora, dejanj v besedilu,
- razbrati tudi posredno izražen sporočilni namen sporočevalca.

Poslušati (gledati) in razumeti opisovalna in obveščevalna besedila (sporočilo, opozorilo, radijske/televizijske novice, intervju, mrežni hipertekst, dokumentarni film, poročilo, *debata*, *reportaža* in *druge televizijske oddaje s poglobljeno vsebino*) ter razbrati določene podatke oziroma jih znati interpretirati, in sicer:

- razbrati tudi neposredno izražene informacije in stališča,
- razbrati temeljno sporočilo besedila in znati posredovati bistvene podatke (pri sprejemanju obveščevalnega besedila dijak na jasn in nedvoumen način povzema temo in temeljne podatke besedila),
- preverjati verodostojnost sporočenih podatkov in jih primerjati z razpoložljivimi.

Poslušati, razumeti in razbrati podatke razlagalnih, govorjenih in ekraniziranih ali multimedijskih besedil v okviru učnega procesa ali v medijih (radijski in televizijski programi, dokumentarne oddaje), in sicer:

- razbrati tudi neposredno izražene informacije in stališča,
- razbrati temeljno sporočilo besedila in znati posredovati bistvene podatke,
- preverjati ustreznost posredovanih informacij in njihovo usklajenost s stališči, ki jih sporočevalec zagovarja.

Ne glede na besedilno vrsto:

- uporabiti ustrezne strategije sprejemanja glede na sporazumevalni položaj,
- primerjati besedilo z že obravnavanimi podobnimi besedili in ga znati ovrednotiti,
- ustrezno povzemati vsebino govorjenega besedila,
- razvijati lastno poimenovalno zmožnost, razbrati pomene novih izrazov in jih povzemati z znanimi besedami,
- razvijati lastne jezikovne in metajezikovne zmožnosti ter razbrati slogovne, oblikoslovne, besedoslovne, skladenjske značilnosti različnih besedilnih vrst.

3.2 Razvijanje sporazumevalne zmožnosti: branje

3.2.1 Branje za razumevanje

Razumeti in primerjati med seboj pripoved, poročilo, dnevnik, življenjepis, in sicer:

- posredovati sporočilo besedila,
- jasno opredeliti značilnosti oseb, okolja, vzročno-posledična razmerja, okoliščine, motiv in temo,
- prepoznati prehode v pripovedi in opredeliti zaporedje dogajanja,
- primerjati besedilo z drugimi besedili, izražati lastna stališča in jih utemeljiti tudi s pomočjo izkušenj, pridobljenih pri sprejemanju podobnih besedil.

Razumeti in primerjati *tudi strokovna opisovalna besedila, ki jih dijaki obravnavajo v okviru medpredmetnih povezav*, in sicer:

- posredovati sporočilo besedila,
- razbrati in jasno opisati osebe, okolje, dejanja, predmete in pojave,
- razbrati vsebino besedila in jo posredovati s primerno notranjo zgradbo ter upoštevati zaporedje dogajanja, prostorska in vzročno-posledična razmerja,
- razbrati pomembne in manj pomembne elemente opisa,
- opredeliti prostorska razmerja in zorni kot opazovalca,
- primerjati besedilo s podobnimi besedili, izražati lastna stališča in jih utemeljiti tudi s pomočjo izkušenj, pridobljenih v okviru bralnih dejavnosti,
- izražati lastna stališča in jih utemeljiti z vidika razumljivosti in učinkovitosti sporočila.

Razumeti vsebino razlagalnih besedil (na primer podatki iz enciklopedij, učbeniki in pripomočki, strokovna besedila, ki jih dijaki obravnavajo v okviru medpredmetnih povezav), in sicer:

- *posredovati vsebino besedila na ustrezen način in z ustrežno notranjo zgradbo ter povezanostjo,*
- *razlikovati v besedilu zaporedje dogajanja, opisne elemente in elemente refleksije ter povzeti vsebino besedila,*

- analizirati informacije v besedilu in sobesedilu ter jih znati med seboj logično povezati,
- pri predstavitvi vsebine povezati posamezne dele besedila v smiselno celoto,
- na ustrezen način povezati, komentirati in vrednotiti izražene utemeljitve,
- razbrati informacije posameznih delov besedila in jih ustrezno vključiti v zapiske, tabelne prikaze, miselne vzorce itd.

Razumeti sporočilni namen in tezo utemeljevalnih besedil iz različnih virov (časopis, revija, priročnik, esej, internetna gradiva itd.), ki uvajajo določeno splošno in aktualno temo, obravnavano v sklopu medpredmetnih povezav, in sicer:

- razbrati sporočilni namen sporočevalca,
- razbrati in posredovati tezo in antitezo ter ustrezne utemeljitve,
- analizirati teze besedila in poiskati ustrezne utemeljitve,
- oblikovati pravilne sklepe ali utemeljitve glede na besedilo in kontekst ter razbrati šibke in močne plati argumentacije,
- analizirati besedila, ki zagovarjajo diametralno nasprotujoče si teze, jih kritično vrednotiti s pomočjo dogovorjenih kriterijev (verodostojnost, ustreznost, pravilnost, sporočilnost, povezanost, utemeljenost),
- izbrati tezo in utemeljiti svojo izbiro.

Ne glede na vrsto prebranega besedila:

- skladno s sporočanskim položajem uporabiti ustrezne strategije sprejemanja,
- vrednotiti lastno razumevanje in po potrebi ustrezno spremeniti bralne strategije, če so le-te neučinkovite,
- razvijati poimenovalno zmožnost, odkrivati nove izraze in razlagati njihov pomen z znanimi besedami,
- opisati svoja opažanja v zvezi z uporabo jezikovnih in sporočanskih sredstev (oblikoslovje, besedoslovje, skladnja in slog),
- na podlagi pridobljenih podatkov in razmišljanj ob izvajanju bralnih dejavnosti spoznavati značilnosti vrste besedila ter razvijati lastne jezikovne, metajezikovne in kulturne zmožnosti.

3.2.2 Branje za različne namene

Preleteti besedilo, glasno brati besedila različnih vrst, in sicer:

- ustrezno uporabiti premore in naglas,
- znati posredovati vsebino besedila na ustrezen in povezan način.

Obvladati različne bralne tehnike in jih znati samostojno uporabiti.

Samostojno uporabiti ustrezne bralne strategije.

Pri sprejemanju besedil samostojno uporabiti učinkovite tehnike samovrednotenja, in sicer:

- samostojno in učinkovito uporabiti bralne strategije različnih vrst (branje za orientacijo, globalno razumevanje, iskanje določene informacije, analitično branje, branje za učenje),
- zavestno in učinkovito uporabiti različne sestavine zahtevnega strokovnega besedila, kot so: kazalo, poglavje, naslov, povzetki, tabelni prikazi, podobe, pojasnila, grafični zapisi,
- prepoznati sestavine strokovnih besedil različnih vrst: povzetke, definicije, primere, pojasnila in poglobitve problema,
- znati zavestno uporabiti ustrezne tehnike učenja, kot so: podčrtovanje, označevanje, dopolnjevanje, izpisovanje, pisanje opomb, oblikovanje povzetkov itd.

Brati, primerjati, analizirati, povzemati različne informacije določene teme, ki jih uvajajo različna besedila (razlagalna, utemeljevalna, strokovna, multimedijska besedila, internetna gradiva).

Na podlagi dogovorjenih kriterijev izbirati in urejati besedila različnih virov, ki jih dijak sam izbere ter izbiro tudi utemelji, in sicer:

- *strniti podatke različnih virov s povezovanjem besednega dela besedila z nebesednim,*
- *povezati med seboj pridobljene informacije, oblikovati koncept novega besedila z zahtevanimi podatki, ki so povzeti iz različnih virov,*
- *iz različnih virov razbrati skupne točke in točke, kjer se podatki razhajajo,*
- *vrednotiti verodostojnost in ustreznost različnih virov, po potrebi biti zmožen izbrati najustrežnejšega.*

Presoditi primernost lastnih zmožnosti sprejemanja besedil in spremeniti učne strategije, če so neučinkovite.

3.3 Razvijanje sporazumevalne zmožnosti: pisanje

3.3.1 Pisanje za sporočanje

Tvoriti poročilo, povzetke ali pripoved in izražati ter razmišljati o lastnih izkušnjah, vtisih in odkrivati jezik z osebnega, čustvenega ter izraznega vidika, in sicer:

- predstaviti osebe, okolje, okoliščine in dogajanje,
- predstaviti dogodke, okoliščine, namene in odnose, tudi z uporabo ustreznih tehnik pripovedovanja (na primer spreminjanje zaporedja dogajanja).

Tvoriti opisovalna besedila objektivnega značaja s predstavitveno vlogo, ki naj bi jih prejemnik razumel tudi brez temeljnih informacij in znanih okoliščin, in sicer:

- razbrati in natančno opisati značilnosti določenega predmeta,
- zavestno uporabiti tehnike predstavitve, ki jih opredeljujejo časovno zaporedje ter prostorska, vzročno-posledična in tematska razmerja, upoštevati zgradbo besedila itd.

Tvoriti navodila ali pojasnila, raziskave ali projektne naloge, pri katerih je posebno poudarjena poznavno-predstavitvena vloga jezika, ki omogoča naslovniku razumevanje vsebine in upoštevanje navodil, in sicer:

- ustrezno razbrati podatke, jih posredovati in pri tem upoštevati zaporedje dogajanja ter prostorska in vzročno-posledična razmerja,
- prilagoditi predstavitev vsebine besedila glede na stopnjo osvojenega znanja in zmožnosti prejemnika.

Tvoriti različne vrste razlagalnih besedil (prispevek na seminarju, poročilo raziskave, spremljanje in analiza postopka, povzetki eksperimenta) in ustrezno povezati besedne dele besedila z nebesednimi, pri tem uresničevati predstavitveno vlogo jezika in tvoriti koherentno besedilo, ki vsebuje bistvene podatke za razumevanje, in sicer:

- izbrati ustrezne informacije, ki jih nameravamo sporočiti,
- načrtovati zgradbo pisnega besedila in pri tem ustrezno uporabiti nekatere tehnike pomnjenja (shema, miselni vzorec, diagram itd.), ki vključujejo tudi nebesedna ponazorila (risbe, ilustracije, tabele, grafe),
- tvoriti besedilo in sporočati želene podatke, pri tem upoštevati notranjo zgradbo in značilnosti besedilne vrste.

Tvoriti utemeljevalno besedilo (na primer krajši esej), ki vsebuje tezo, podprto z argumenti oziroma protiargumenti, pri tvorjenju upoštevati ustrezne retorične tehnike in zgradbo ter položaj in stališča prejemnika, in sicer:

- razbrati temo besedila in izražati lastna stališča v zvezi z besedilom,
- strniti informacije različnih virov in jih uporabiti pri utemeljevanju lastnih stališč,
- vrednotiti vire in jih ustrezno razporediti glede na njihovo verodostojnost,
- povezati informacije posameznih virov v celoto in pri tem uporabiti ustrezno tehniko utemeljevanja,
- predstaviti lastna stališča o besedilu in jih prilagoditi prejemniku,
- sprejemati drugačna stališča, po potrebi znati izpodbijati stališča drugih.

Oblikovati zapisnik, prošnjo, zahtevek, izpolnjevati obrazec, vprašalnik, navodila, in sicer:

- brati in razumeti zahtevane podatke ter pojasnila,
- pri oblikovanju besedila upoštevati tipologijo posamezne besedilne vrste.

Oblikovati besedila, ki vključujejo tudi nebesedna ponazorila (opozorilo, prospekt, tabelni prikaz, plakat, reklamni oglas, plakat s povzetki raziskave itd.), pri tem uporabiti učinkovite tehnike in sredstva, ki omogočajo razumljivost sporočila, in sicer:

- natančno razbrati informacije, ki jih želimo sporočiti, slediti zaporedju dogajanja, pri predstavitvi vsebine biti pozorni na odnose v besedilu (časovne, prostorske, vzročno-posledične in druge).

Oblikovati spletno stran in v besedilo vključevati tudi nebesedna ponazorila, grafična in slušna, in s tem dosežati večjo dostopnost, funkcionalno bralnost in jasnost predstavitev vsebin, in sicer:

- izbrati ustrezno gradivo,
- predstaviti vsebino z upoštevanjem vseh odnosov v besedilu (časovni, prostorski, vzročno-posledični in drugi).

Ne glede na besedilno vrsto:

- primerjati tvorjeno besedilo s podobnimi besedili,
- uporabiti ustrezno besedišče, slog, slogovno in vrstno zaznamovanost, skladno z namenom sporočanja, prejemnikom in izbrano vrsto besedila,
- vrednotiti primernost lastne tvorbe besedila glede na kriterije razumljivosti, učinkovitosti in usklajenosti z zahtevano vrsto besedila,
- uporabiti tehnike pregledovanja na ravni zgradbe, oblikoslovja, besedoslovja in pravopisa.

3.3.2 Pisanje za razmišljanje in povezovanje znanja

Učinkovito strniti informacije iz različnih virov. Obvladati in uporabiti načine povezovanja znanja s tabelnimi prikazi, razpredelnicami, miselnimi vzorci, zapisniki z uporabo točk itd., in sicer:

- razbrati informacije različnih virov in jih strniti v besedilo, ki vključuje tudi nebesedne dele besedila,
- strniti zbrane podatke in pripraviti koncept predstavitve obravnavane vsebine, povzete iz različnih virov,
- primerjati vire med seboj glede na njihovo usklajenost ali neusklajenost,
- oceniti verodostojnost različnih virov s pomočjo selekcije,
- pri predstavitvi teme uporabiti sinergijske učinke besednega in nebesednega načina izražanja.

Samostojno in zavestno uporabiti strategije in sredstva ter pripomočke za učinkovito načrtovanje, tvorjenje govornih in pisnih besedil, in sicer:

- natančno razbrati informacije za sporočanje,
- predstaviti vsebino besedila in upoštevati časovno zaporedje dogajanja, prostorska, vzročno-posledična, tematska razmerja in razmerja v zgradbi besedila,
- uporabiti ustrezne načine celostne, vizualne predstavitve informacij, ki jih je treba sporočiti,
- vrednotiti (skladno z navodili drugih ali samostojno) učinkovitost načinov predstavitve in celostnega prikaza informacij,
- spremeniti lastne strategije načrtovanja, organizacije in sinteze na podlagi pridobljenih zmožnosti.

Oceniti pomen virov glede na kriterij vplivnosti, verjetnosti, verodostojnosti, ustreznosti, in sicer:

- primerjati, vključiti se v diskusije in kritično presoditi podatke iz revij, časopisov, enciklopedij, šolskih priročnikov, spletnih strani in drugih virov,
- interpretirati kompleksna stališča, jih utemeljevati in oblikovati hipoteze.

Znati samostojno, zavestno in učinkovito uporabljati multimedijna sredstva, ki nudijo podporo pri predstavitvi besedil, in sicer s kognitivnega, grafičnega in pragmatičnega vidika. Ta sredstva imajo naslednjo funkcijo:

- urejanje, naslavljanje in povzemanje zahtevnih besedil,
- urejanje besedil z vključevanjem nebesednih delov besedila,
- izbira, urejanje in sinteza različnih podatkov za predstavitev.

3.4 Razmišljanje o jeziku

3.4.1 Razmišljanje o jeziku in pridobivanje jezikovnih in metajezikovnih zmožnosti

Obvladati vlogo jezikovnih struktur in sporočanjских elementov besedila. Uporabiti pridobljeno (meta)jezikovno zmožnost za izboljšanje sporazumevalne zmožnosti, ki se udejanja pri sprejemanju in tvorjenju besedil, ter upoštevati naslednje vidike:

- značilnosti sporočanja,
- sporočilni namen,
- funkcije jezika,
- vloga konteksta in okoliščin.

Poznati jezikovne in sporočanjejske strukture v italijanščini na vseh področjih jezikovne rabe in jih znati primerjati z drugimi jeziki.

Uporabiti pridobljeno jezikovno zmožnost in izboljšati lastno sporazumevalno zmožnost, ki se kaže pri sprejemanju, tvorjenju besedil in z jezikovno rabo na naslednjih področjih:

- pravorečje,
- pravopisje,
- oblikoslovje,
- skladnja,

- besedoslovje in tvorba oziroma izpeljava besed,
- jezikovna in geografska raznolikost,
- slogovna in zvrstna zaznamovanost,
- strokovno izrazje.

3.4.2 Razvijanje jezikovne zavesti in (med)kulturene zmožnosti

Utrditi in izpopolniti znanje o razvoju italijanskega jezika s pomočjo sistematičnega opazovanja, primerjanja in razmišljanja.

Poznati in znati natančno utemeljiti pomen in vlogo italijanskega jezika in književnosti pri razvoju italijanske kulture in civilizacije.

Poznati in znati natančno utemeljiti zgodovinsko vlogo italijanskega jezika in kulture, ki je oblikovala večjezično in večkulturno stvarnost Slovenske Istre.

Uzavestiti pomen in vlogo književnosti, s pomočjo katere človek izraža lastne potrebe, čustva in pričakovanja, in sicer:

- s spoznavanjem umetnostnih besedil, različnih besedilnih vrst iz različnih literarnih obdobij spoznavati avtorje in njihova dela, ki so pomembna za razvoj italijanskega jezika in književnosti,
- s spoznavanjem umetnostnih besedil, različnih besedilnih vrst iz različnih literarnih obdobij spoznavati avtorje in pomembna dela svetovne književnosti,
- poznati in biti zmožen predstaviti dela avtorjev s področja Furlanije in Julijske krajine ter Istre in Kvarnerja.

Biti zmožen pogovarjati se, razmišljati in razumeti značilnosti ter jezikovno pestrost narodno mešanih območij, na katerih se udejanja večjezičnost in večkulturnost, in sicer:

- analizirati in primerjati med seboj italijanska pripovedna in pesniška besedila ter besedila v drugih jezikih, ki jih dijaki govorijo ali se jih učijo,
- razbrati podobnosti in različnosti glede na sestavine pripovedi, značajske lastnosti oseb, dogajanje in motive.

Soočati se z raznolikostjo kultur, biti občutljiv in odprt do tujih kultur, zaznati prednosti medkulturnih stikov in zavzeti kritično distanco do morebitnih nesporazumov, in sicer:

- odkrivati vidne razsežnosti dvojezičnosti (uporaba obrazcev, napisov, javna raba italijanskega jezika na dvojezičnem območju), omejitve in težave, ki so povezane z udejanjanjem ustavnega določila o priznavanju dvojezičnosti,
- zavedati se pomena in vloge nejezikovnih sestavin komunikacije,
- zavedati se obstoja medkulturnih razlik, ki vplivajo na sporazumevanje, soočati se s problemi medkulturne komunikacije.

3.5 Pouk književnosti

3.5.1 Obravnava umetnostnih besedil

Poslušati (gledati) in razumeti pripovedna besedila različnih vrst in iz različnih obdobij (pripoved, pismo, avtobiografski roman, toda tudi strip, dramska predstavitev, film in drugo).

V pogovoru s sošolci in učiteljem izražati lastne vtise, čustvene odzive in izkušnje, ki se nanašajo na obravnavano umetnostno besedilo (z razgovorom, diskusijo, govorjenimi povzetki), in sicer:

- povzeti sporočilo pripovedi,
- opisati glavne značilnosti književnih oseb, dogajalnega prostora, okoliščin besedila,
- razbrati in razlikovati *fabulo* in *zaplet* tudi pri zahtevnejših besedilih,
- prepoznati, opisati, primerjati dogajalni prostor, vzročno-posledična razmerja, okoliščine, motiv, temo besedila ter pri tem vključevati znanja in zmožnosti, pridobljene pri pouku književnosti.

Brati in razumeti pripovedna besedila (pripoved, novela, roman, kronika, dnevnik, pismo, (avto)biografski roman, spomini, mit, dramsko besedilo) različnih vrst, iz različnih obdobij.

V razgovoru in diskusiji s sošolci in učiteljem izražati lastna občutja, vtise, izkušnje, se čustveno odzivati, in sicer:

- besedilo glasno prebrati in z občutkom,
- povzeti sporočilo umetnostnega besedila,
- razbrati značilnosti glavnih in stranskih oseb, ki nastopajo v besedilu,
- razbrati in razlikovati *fabulo* in *zaplet* tudi v zahtevnejših besedilih,
- prepoznati, opisati, primerjati dogajalni prostor, vzročno-posledična razmerja, okoliščine, motiv, temo besedila ter pri tem vključevati znanja in zmožnosti, pridobljene pri pouku književnosti.

Povzeti vsebino zahtevnejših pripovednih besedil (pripoved, dnevnik, novela, avtobiografsko besedilo, roman), in sicer:

- razbrati globalno sporočilo,
- prepoznati temo,
- zavedati se vloge opisov v besedilu.

Z branjem, analizo, diskusijo, primerjavo in kritičnim razmišljanjem prepoznati glavne vrste pripovedništva glede na formalne značilnosti in tematiko.

Povezati sporočilo besedila z okoliščinami (primerjava besedila z drugimi besedili, razbrati kulturni kontekst itd.), in sicer:

- razbrati značilnosti različnih vrst besedil, kot so dnevnik, biografija, novela, pripoved, roman, in jih opisati.

Poslušati (gledati) in razumeti pesemsko besedilo in v razgovoru s sošolci in učiteljem izražati lastna občutja, vtise, izkušnje, se čustveno odzivati (v razgovoru, diskusiji, z obnovo), in sicer:

- besedilo glasno brati in z občutkom,
- razbrati temo in povzeti vsebino umetnostnega besedila,
- razbrati glavne tematske (dogajalni prostor, okoliščine) in besedilne značilnosti (muzikalčnost, ritem, rima),
- presojsati in utemeljevati ter se navezovati na pridobljeno znanje in zmožnosti pri pouku književnosti.

Brati in razumeti pesniško besedilo in ustrezno opisati (na primer s pomočjo branja, analize, diskusije, primerjanja in kritičnega razmišljanja) like, temo in obliko; biti zmožen besedilo interpretirati in oblikovati hipoteze.

Brati, razumeti, analizirati in ceniti pesniška besedila (epska ali lirična pesnitev, *besedila popevk*) iz različnih obdobij ter razbrati like, teme in obliko, in sicer:

- glasno brati in z občutkom,
- razbrati temo in povzeti vsebino besedila,
- razbrati vsebinske (dogajalni prostor, situacija) in besedilne značilnosti (muzikaličnost, ritem, verzi, kitice, vrste rime, prisotnost kompozicijskih tehnik v zvezi z aliteracijo in metaforo,
- utemeljevati, oblikovati hipoteze in vrednotiti umetnostno besedilo na podlagi podatkov o avtorju, zgodovinskega in kulturnega konteksta,
- povzeti sporočilo v njegovi univerzalnosti in hkratni vpetosti v določeno obdobje,
- izražati svoja stališča v zvezi z besedilom in vključevati znanje ter pridobljene zmožnosti.

Razumeti, analizirati in ceniti dramska, glasbena in filmska besedila ter druge vrste besedil iz različnih, tudi oddaljenih obdobij, s sošolci si izmenjati lastne izkušnje, in sicer:

- posredovati vsebino besedila,
- razbrati književne osebe, dogajalni prostor in dogodke,
- razbrati temo in dejanja,
- razbrati globalno sporočilo in različice določenih dogodkov v besedilu,
- razbrati doslednost in spremembe v načinih obravnave književnih oseb, tem in motivov,
- povezovati vsebino besedila z lastnimi izkušnjami,
- vrednotiti umetnostna besedila na podlagi znanja o avtorju in poznavanja konteksta nastanka besedila,
- razbrati in ceniti sporočilo besedila v njegovi univerzalnosti,
- vrednotiti umetniška dela in posredovati lastna stališča, jih znati tudi utemeljiti glede na osvojeno znanje, biti zmožen usmerjati učne dejavnosti in vključevati sošolce.

Na podlagi lastnih interesov in presoje, s pridobljenim znanjem in zmožnostmi razumeti ter ceniti dramske, filmske in kulturne uprizoritve itd.

Ne glede na besedilno vrsto besedila:

- vrednotiti zmožnost razumevanja besedila in po potrebi spremeniti bralne strategije, če so neučinkovite,
- razvijati lastno poimenovalno zmožnost, razbrati nove izraze in jih razlagati z uporabo znanih besed,
- izražati lastna opažanja o jezikovnih značilnostih (oblikoslovna, skladenjska, slogovna in zvrstna zaznamovanost) prebranih umetnostnih besedil,
- izpopolnjevati znanje o posameznih vrstah umetnostnih besedil,
- z informacijami, pridobljenimi v zvezi z obravnavanim besedilom, in kritičnim razmišljanjem razvijati poimenovalno/slovarsko, metajezikovno in kulturno zmožnost.

3.5.2 Ustvarjalno pisanje

Delati z umetnostnim besedilom na različni zahtevnostnih ravneh, in sicer:

- preoblikovati in pojasnjevati pesniška besedila,
- prepisati v sodobni jezik italijanska besedila iz preteklosti,
- dramatisirati besedilo oziroma ga pretvoriti v drugo besedilno vrsto,
- obnoviti pripovedna besedila z različno stopnjo skladijske zmožnosti.

Preoblikovati umetnostna besedila na slogovni ravni, in sicer:

- razumeti vsebino besedila,
- preoblikovati posamezne dele besedila in opraviti različne prilagoditve na slogovni, oblikoslovni, skladijski in besedoslovni ravni.

Pisati opombe, oceno književnega, pesniškega, dramskega besedila, kulturne predstavitve, ki so ga dijaki obravnavali, in sicer:

- posredovati vsebino besedila ali dogodka, označiti književne osebe, dogajalni prostor, dogodke, razbrati temo in situacije,
- primerjati besedilo z drugimi obravnavanimi besedili ali dogodki,
- povezati obravnavana besedila ali dogodke z lastnimi izkušnjami ali z izkušnjami prejemnikov,
- z razvijanjem kulturnih zmožnosti izražati lastna stališča o obravnavanem besedilu ali dogodku.

Tvoriti pripovedna besedila (kronika, pismo, življenjepis, pripoved) in upoštevati značilnosti besedilne vrste.

Tvoriti ali preoblikovati besedilo s pomočjo prebranih besedil oziroma znanih modelov besedil.

Tvoriti besedilo in se zgledeovati po izbranem avtorju.

Ne glede na besedilno vrsto:

- opisati glavne značilnosti oseb, okolja in dejanja,
- pri posredovanju dejstev upoštevati časovno zaporedje, vzročno-posledična razmerja ali ustrezno uporabiti različne tehnike pisanja, kot na primer *fabula* – *zaplet*.

Vključevati se v jezikovne igre, tudi *nesmiselne*, tvoriti zgodbe, anekdote.

Tvoriti pesniška besedila in prepoznati pomenske odtene ter simbolne pomene besed.

V poeziji razlikovati raven denotacije in konotacije, in sicer:

- posredovati na razumljiv način vsebino lastne igre oziroma besedila, upoštevati značilnosti besedilnih vrst in njihove posebnosti (na primer klimaks, hiperbola, replika, ironičnost, melodičnost, ritem, rima, verzi, kitice itd.).

Tvoriti besedila, v katerih se besedni del navezuje na nebesednega (*stripi, ilustrirana besedila, kolaži* itd.), v sinergijski povezavi z drugimi predmeti, ki se udejanja v okviru medpredmetnih povezav, in sicer:

- posredovati glavne značilnosti oseb, okolja, dejanj, ustrezno uporabiti tehnike in posebnosti različnih izraznih sredstev (na primer oblački, pojasnila, tehnika *flashback* itd.).

Ne glede na besedilno vrsto:

- tvoriti besedilo, v katerem so razvidni značilni elementi besedilne vrste,
- v okviru učnih dejavnosti s pomočjo razgovora z učiteljem in sošolci vrednotiti kakovost tvorbe in kritičnega razmišljanja,
- preoblikovati besedilo, pri tem upoštevati besedilno vrsto in estetsko raven.

3.5.3 Gradivo za obravnavo pri pouku književnosti, kronološko urejeno po temah, avtorjih in obdobjih

ZAČETKI ZAHODNE KNJIŽEVNOSTI	
Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in <u>dodatna</u> besedila
<p>Antična književnost, grška in latinska</p> <p>Epska pesnitev: Homer in Vergil</p> <p>Grška in latinska lirika</p> <p><u>Grška tragedija</u></p> <p>Filozofska pesnitev: Lukrecij</p> <p><u>Biblija in židovsko-krščanska tradicija</u></p>	<p>Odlomek <i>Iliada</i>,* <i>Odiseja</i>,* <i>Eneida</i>*</p> <p>Lirika Alceo,* Sapfo,* Katul,* Oracij*</p> <p><u>Odlomek Ajshil,* Sofokles,* Evripid*</u></p> <p><u>Odlomek pesnitve O naravi</u></p> <p><u>Odlomek po izbiri*</u></p>
ZAČETKI ITALIJANSKE KNJIŽEVNOSTI	
Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in <u>dodatna</u> besedila
<p>Lirika XIII. stoletja (il Duecento)</p> <p>San Francesco d'Assisi</p> <p>La Scuola poetica siciliana e Jacopo da Lentini</p> <p>La lirica provenzale e <u>Arnaut Daniel</u></p> <p>Il dolce stil novo</p> <p>Guido Guinizelli</p> <p>Dante Alighieri e la <i>Vita Nova</i>: dall'amore cortese all'amore che salva</p>	<p><i>Il Cantico delle creature</i></p> <p><i>Io m'aggio posto in core</i></p> <p><i>Al gaio suono</i></p> <p><i>Al cor gentil rempaira sempre amore</i></p> <p><i>Tanto gentile e tanto onesta pare</i></p>
SREDNJI VEK	
Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in <u>dodatna</u> besedila
<p>Srednji vek (il Medioevo)</p> <p>Zgodovinsko ozadje, ideje, kraji in osebnosti, kulturno ozadje</p>	<p><u>Odlomek po izbiri Opere di Tommaso d'Aquino*</u> o Bonaventura da Bagnoregio*</p>

DANTE ALIGHIERI IN DIVINA COMMEDIA – PESNITEV

Teme/vsebine/avtorji

Dante: neodvisen pesnik v mestu in v izgnanstvu

Eksperimentiranje in teoretična refleksija: »manjša dela«

La Divina Commedia

Naslov in besedilna vrsta (didaktično-alegorična pesnitev), viri, zgradba pesnitve, numerična simbolika, čas in zgodovina, kraji v pesnitvi, Dante pripovednik, osebnosti

Ideje *Commedia*, slog in jezik

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Odlomek *De vulgari eloquentia** ali *Rime**

Branje pesnitve *Inferno*

Inferno: Canti I, III, V, X, XXVI, XIII* o XXXIII*

Pesnitve *Purgatorio** in *Paradiso**

Pozna GOTIKA do HUMANIZMA (UMANESIMO)

Teme/vsebine/avtorji

Jesen srednjega veka in humanizem

Kulturnozgodovinsko ozadje

Filologija

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Odlomki po izbiri: Leon Battista Alberti,* Lorenzo Valla,*

Coluccio Salutati,* Leonardo da Vinci*

FRANCESCO PETRARCA

Teme/vsebine/avtorji

Pesnik nasprotij

Il Canzoniere

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje lirike (sonetti e canzoni)

Canzoniere

Solo et pensoso i più deserti campi

Chiare, fresche e dolci acque

Voi che ascoltate in rime sparse il suono

NOVELA

Teme/vsebine/avtorji

Srednjeveška pripoved *Novellino* in opredelitev zvrsti

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje novel: *Novellino**

GIOVANNI BOCCACCIO

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Od trgovca do pripovednika Il Decameron Delo posvečeno ljubezni in ženskam Le cento novelle: zgradba, tematika in struktura pripovedi Umetnost pripovedovanja	Branje: <i>Apologo del romitello e delle donne papere</i> Branje novel: <i>Landolfo Rufolo, Chichibio, Lisabetta da Messina, Federigo degli Alberighi, Frate Cipolla* o Calandrino e la pietra elitropia*</i>

HUMANIZEM

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Rojstvo novega človeka Novi intelektualci in družbeno angažiranje Fenomen mecenov Poetika posnemanja Mecen: Lorenzo il Magnifico Književnik: B. Castiglione	Canti Carnascialeschi: <i>Quanto è bella giovinezza</i> Odlomek: <i>Il cortigiano*</i>

EPSKO-VITEŠKA PESNITEV V OBDOBJU HUMANIZMA

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Začetki epike Oktava, rima Toskanska tradicija Luigi Pulci e il <i>Morgante*</i> Angelo Poliziano e le <i>Stanze per la giostra*</i> Padska tradicija Matteo Maria Boiardo <i>Orlando innamorato</i>	Oktave: <i>Morgante*</i> o dalle <i>Stanze per la giostra*</i> <i>Orlando innamorato: il Proemio</i>

XVI. STOLETJE IN JEZIKOVNA PRAVDA

Teme/vsebine/avtorji

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Jezik in kultura

Latinščina in zametki italijanščine (il volgare)

Pietro Bembo

Odlomek: Trattato sulla lingua*

ČAS EPSKO-VITEŠKE PESNITVE

Teme/vsebine/avtorji

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

***L'Orlando Furioso*: renesančna pesnitev**

Ariosto: una vita a corte

Rojstvo umetnine in Boiardov model

Branje in analiza odlomkov: *Orlando Furioso*: Proemio; *Fugge tra selve spaventose e scure*; *L'alato corridoio per l'aira il porta-E cominciò la gran follia ...*; *Altri monti, altri laghi, altre campagne ...*

Trentski konzilij in protireformacija

*Paolo Sarpi, Storia del Concilio di Trento** (odlomki)

La Gerusalemme liberata, Torquato Tasso, protireformacija

Branje in analiza: Gerusalemme liberata: Canto l'arme pietose...; La morte di Clorinda; *Il duello fra Tancredi e Argante*, *Erminia tra i pastori*, E guerra e morte avrai

Renesansa in manierizem

Miguel de Cervantes in viteški roman

Odlomki: Don Chisciotte*

POLITIČNA MISEL XVI. STOLETJA (IL CINQUECENTO)

Teme/vsebine/avtorji

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Machiavelli in rojstvo sodobne politične misli

Il Principe

Lettera a Francesco Vettori

Poglavja: *Principe: I vari tipi di principato; I principati nuovi che sono procurati con le armi proprie e con la virtù; I principati nuovi che sono procurati con le armi altrui e con la fortuna; un capitolo a scelta tra La crudeltà e la pietà, e se e meglio essere amato che temuto o il contrario,* Il potere della fortuna**

Francesco Guicciardini

Odlomki: *Storia d'Italia**

XVII. STOLETJE (IL SEICENTO)

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Il Barok Italijanska in evropska lirika Giambattista Marino Izbira med dvema avtorjema: Luis de Gongora* e Francisco de Quevedo*	<i>È del poeta il fin la meraviglia</i> Izbira enega izmed dveh avtorjev*

GALILEO GALILEI IN ROJSTVO SODOBNE ZNANOSTI

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Galileo Galilei: filozofski dialog in znanstvena proza Teme: eksperimentalna metoda, avtonomnost znanosti, znanstveno izrazje <i>Il Dialogo sopra i due massimi sistemi del Mondo</i>	Branje po izbiri: <i>Lettere Copernicane*</i> Branje odlomka; <i>Dialogo: Ipse dixit, Il filosofo geometra... bisogna che difalchi gli impedimenti della materia</i>

VELIKO GLEDALIŠČE SVETA

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
W. Shakespeare in ponovno rojstvo tragedije Molière in ponovno rojstvo komedije <i>P. Calderón de la Barca, * Racine*</i>	Odlomki po izbiri: <i>Hamlet*</i> Izbira: <i>Commedie Molière*</i> <i>Odlomki po izbiri*</i>

XVIII. STOLETJE (IL SETTECENTO)

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Razsvetljenstvo Kulturnozgodovinski kontekst, ideje, evropski razumniki	Odlomki: <i>Lo spirito delle leggi</i> di Montesquieu* <i>Contratto sociale</i> di Rousseau* Odlomki po izbiri: <i>Critica della ragion pura*</i> dalla <i>Critica della ragion pratica*</i> o dalla <i>Critica del giudizio*</i> di Kant Odlomki po izbiri: <i>Candido</i> di Voltaire, * <i>Robinson Crusoe</i> di Defoe*

Italijansko razsvetljenje

L'Accademia dei Pugni e Il *Caffé*

Melchiorre Cesarotti e il *Saggio sulla filosofia delle lingue*

Cesare Beccaria, trattato *Dei delitti e delle pene*

Prenova v italijanski književnosti

Carlo Goldoni, reforma gledališča

Človek in dramatik, reforma Goldonijeve komedije, meščan in razsvetljenec

Dela/komedije: predstavitev

La locandiera, *I Rusteghi*, *Sior Toderò Brontolon*, *La trilogia della villeggiatura*, *Le baruffe chiozzotte*

Vittorio Alfieri, nova italijanska tragedija

Življenje, poetika, dela

Prenova poezije

Giuseppe Parini, Il Giorno in satira

Življenje, poetika, dela

Satira kot vrst ali način življenja

Neoklasicizem in obdobje pred romantiko

Goethe

Branje člankov: *Caffé**

Passi dal *Saggio sulla filosofia delle lingue**

Odlomek: *Dei delitti e delle pene: No alla pena di morte, še en odlomek po izbiri**

Branje odlomkov po izbiri: **La Locandiera*

*La trilogia della villeggiatura**

Branje soneta: *Autoritratto*

Odlomki tragedije po izbiri: *Saul*, * *Mirra**

Branje ode: *L'evirazione*,* *La salubrità dell'aria**

Branje odlomkov pesnitve: *Il Giorno: Il risveglio del giovin signore*, *La favola del piacere*, *La vergine cuccia*

Branje romana v pismih: *Trpljenje mladega Wertherja**

UGO FOSCOLO

Teme/vsebine/avtorji

Življenje, poetika, dela

Življenjski roman: *Le ultime lettere di Jacopo Ortis*

Soneti

Dei Sepolcri

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje romana v pismih: *Le ultime lettere di Jacopo Ortis**

Branje sonetov: *A Zacinto*, *Alla sera*, *In morte del fratello Giovanni*

I Sepolcri: L'esaltazione del sepolcro come legame d'affetti, Il sepolcro ispiratore di egregie cose, Il sepolcro suscitatore di poesia

ROMANTIKA

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Kulturnozgodovinsko ozadje Razumniki	Odlomki po izbiri: <u>Fichte</u> ,* <u>Schelling</u> ,* <u>Hegel</u> * Madame de Staël,* Giovanni Berchet*

ALESSANDRO MANZONI IN ROMAN XVIII. STOLETJA (L'OTTOCENTO)

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
A. Manzoni: življenje in dela Ode <i>I promessi sposi</i> in zgodovinski roman	<i>Il 5 maggio</i> Odlomki iz romana: <i>L'incontro con i bravi</i> , <i>La monacazione forzata di Gertrude</i> , <i>La notte dell'Innominato</i>
Il romanzo dell'Ottocento	Branje (v šoli ali domače branje) romanov <i>Ivanhoe</i> (Scott),* <i>Rdeče in črno</i> (Stendhal),* <i>Madame Bovary</i> (Flaubert),* <i>Vojna in mir</i> ali <i>Ana Karenina</i> (Tolstoj)*

GIACOMO LEOPARDI

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Življenje in delo <i>Pesmi: tema, struktura</i> (prosti verzi, canzone)	<i>L'infinito</i> , <i>A Silvia</i> , <i>La quiete dopo la tempesta</i> ,* <i>Il sabato del villaggio</i> ,* <i>Canto notturno di un pastore errante dell'Asia</i> *
Leopardi in proza: <i>Operette morali</i> , <i>Zibaldone</i> <u>Razvoj leopardijevega pesimizma: primerjava z klasičnim obdobjem: Montagne, Schopenhauer, Nietzsche</u>	Odlomki: <i>Operette morali</i> * e <i>dallo Zibaldone</i> * Odlomki po izbiri: <i>Operette morali</i> ,* <i>dallo Zibaldone</i> ,* <i>dalla canzone La Ginestra</i> ,* <i>da autori classici greci</i> ,* <i>Schopenhauer</i> ,* <i>Nietzsche</i> *

REALIZEM

Teme/vsebine/avtorji

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Kulturnozgodovinsko ozadje

Realistični roman in naturalizem

Branje odlomkov* ali romanov Zolaja, * Balzaca, * Dickensa, * Dostojevskega*

GIOVANNI VERGA IN NATURALIZEM/VERIZEM (VERISMO)

Teme/vsebine/avtorji

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Življenje in delo

Novele in opredelitev verizma

I *Malavoglia*: primer verizma

Drugi avtorji: Capuana, * De Roberto, * Deledda*

Branje novel: *Rosso Malpelo*, *La roba*, *Nedda** o *Fantasticheria**

Branje odlomkov: *Malavoglia*: *Lutto in casa Malavoglia*, *L'addio di 'Ntoni*

Branje odlomkov po izbiri: * da opere degli autori citati*

DEKADENCA (DECADENTISMO)

Teme/vsebine/avtorji

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Evropska dekadenca

Lirika: Charles Baudelaire e I fiori del male

Glavne značilnosti italijanske poezije

Giovanni Pascoli

Poetika: *Il fanciullino*

Zbirke poezij: *Myricae*, *I Canti di Castelvecchio*, *Primi poemetti*

Gabriele D'Annunzio

Zbirka *Alcyone*

Proza

Corrispondenze

*Spleen** *L'Álbatro**

Branje po izbiri: *Fanciullino**

Branje in analiza lirike: *La mia sera*, *X Agosto*, *Il gelsomino notturno*, *Nebbia** o *Lavandare**, *Novembre*

La sera fiesolana, *La pioggia nel pineto*

Branje romana *Il piacere**

AVANGARDA

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Evropska zgodovinska avangarda Evropska proza Thomas Mann, Franz Kafka, James Joyce, Marcel Proust Italo Svevo in moderni roman	Izbira <u>romanov</u> * citiranih avtorjev Branje odlomkov romana: <i>La coscienza di Zeno. Il fumo, Qualunque sforzo di darci salute è vano, La morte di mio padre* o Storia del mio matrimonio*</i>

ITALIJANSKA LIRIKA MED OBEMA VOJNAMA

Teme/vsebine/avtorji	Obvezna, izbirna* in dodatna besedila
Umberto Saba Življenje in delo Zbirke pesmi: <i>Trieste e una donna, Il Canzoniere</i>	Branje lirike: <i>Ulisse, Trieste</i> , due liriche tra <i>Città vecchia</i> ,* <i>Mio padre è stato per me l'assassino</i> ,* <i>Amai</i> ,* <i>La capra</i> ,* <i>Parole</i> * ali po izbiri*
Giuseppe Ungaretti in hermetizem Življenje in poetika Zbirka <i>Allegria</i>	Branje lirike: <i>I Fiumi, San Martino del Carso</i> , due liriche tra <i>Allegria di naufragi</i> ,* <i>Sono una creatura</i> ,* <i>In memoria</i> *
Eugenio Montale Življenje in poetika avtorja Zbirka <i>Ossi di seppia</i>	Branje lirike: <i>Merigiare pallido e assorto, Cigola la carruola nel pozzo</i> , una lirica a scelta tra <i>Forse un mattino andando</i> * o <i>Non chiederci la parola</i> ,* <i>I limoni</i> ali druga po izbiri*
Salvatore Quasimodo Življenje, ideje, poetika Zbirke: <i>Giorno dopo giorno, Ed è subito sera</i>	Branje in analiza lirike: <i>Ed è subito sera, Alle fronde dei salici, Vento a Tindari</i>

LUIGI PIRANDELLO

Teme/vsebine/avtorji

Življenje in delo
Pirandellijevo gledališče: *Sei personaggi in cerca d'autore*, druga dela*
Le Novelle per un anno
Il romanzo pirandelliano: *Il fu Mattia Pascal*, altri romanzi*

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje eseja: *L'umorismo**
Sei personaggi: analiza scene: L'incontro con il capocomico
Analiza scen drugih dramskih besedil*
Branje in analiza nekaterih novel: *Novelle**
Branje odlomkov romana: *Il fu Mattia Pascal** ali drugi njegovi romanzi*

NEOREALIZEM

Teme/vsebine/avtorji

Alberto Moravia: *Gli indifferenti*
Elio Vittorini: *Conversazione in Sicilia*
Giuseppe Tomasi di Lampedusa: *Il Gattopardo*
Primo Levi: *Se questo è un uomo*

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje odlomkov romana: *Un omicidio mancato*, *Bisognava essere tragici e sinceri*
Branje in analiza romana: *Il mio viaggio** ali drugo delo po izbiri*
Branje in analiza odlomka: *Il sonno è ciò che i Siciliani vogliono*
Branje in analiza poglavja: *Il canto di Ulisse*

OBDOBJE NOVE AVANGARDE

Teme/vsebine/avtorji

Italo Calvino
Leonardo Sciascia

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje: *Storia dell'Orlando pazzo per amore da Il castello dei destini incrociati*
Branje odlomkov:* dal romanzo *Il giorno della civetta*

SCRITTORI E POETI DELL'ISTRIA E DI FIUME

Teme/vsebine/avtorji

Fulvio Tomizza

Obvezna, izbirna* in dodatna besedila

Branje: *Quattrocento anni dopo* dal romanzo *Il male viene dal Nord*
Branje po izbiri: *Materada** ali drugi njegovi romanzi*

3.5.4 Predlogi tematskih sklopov, književnih besedil in avtorjev pri načrtovanju učnih vsebin na šolski ravni

Avtorji učnega načrta želimo približati književne vsebine dijakovim potrebam in izkušnjam, zato posredujemo (oziroma zgolj predlagamo) seznam tem po letnikih, ki povzemajo dela, avtorje in književne vsebine iz poglavja 3.5.3. Pri tem želimo poudariti, da je izbira in organizacija predlaganih tematskih sklopov odvisna od številnih med seboj povezanih dejavnosti, ki se udejanjajo medpredmetno in na ravni posamezne šole.⁴

PRVI LETNIK

- Ljubezen v poeziji od antike do danes
- Potovanja in različnost kultur in jezikov včeraj in danes
- Odnos človeka do religije
- Mit, filozofija, znanost in religija
- Pogledi na afriško/azijsko in ameriško književnost
- Komično-realistična poezija in Cecco Angiolieri
- Krajše novele
- Kulturološki modeli srednjeveške književnosti
- Srednji vek, jezikovne spremembe pri prehodu iz vulgarne latinščine v začetke italijanščine, prvi dokumenti
- Srednjeveške komune in manjši avtorji XIV. stoletja
- Popularna književnost in satira: François Villon, Fernando De Rojas, il Burchiello, S. Bernardo
- Poezija s civilno in politično temo, od Danteja do kantavtorjev v šestdesetih letih prejšnjega stoletja

DRUGI LETNIK

- Delitev znanja in politike od religije
- Literarne zvrsti XVII. stoletja
- Arcadia in Metastasio in melodrama
- W. Shakespeare, Romeo in Julija, Otello, Beneški trgovec (po izbiri)
- Klasična in moderna tragedija
- Klasična in moderna komedija
- M. De Cervantes, Don Chisciotte (branje celotnega besedila ali po sklopih)
- Evropska proza: roman, traktat, dramsko besedilo: Daniel Defoe, Laurence Sterne, J. J. Winckelmann, G. E. Lessing
- Čas evropskega gledališča: Lope De Vega Carpio, P. Calderon De La Barca, P. Corneille, J. Racine, Molière
- Misel, književnost in znanost: Cartesio, Bacono, Vico
- Misel in književnost v obdobju razsvetljenstva: Voltaire, Montesquieu, Rousseau
- Evropska poezija med izražanjem čustev in klasično mero: T. Gray, J. Keats, J. W. Goethe
- Goethe in moderni roman

⁴ V poglavju 6 posredujemo šolam dodatna navodila za načrtovanje tematskih sklopov književnega pouka.

TRETJI LETNIK

- Leopardi in Schopenhauer
- Zgodovinski roman
- Značilnosti domovinske poezije italijanskega Risorgimenta in Ippolito Nievo
- Italijanska melodrama in operna knjižica v vlogi umetniškega besedila
- Narečna poezija Bellija in Porte
- Milanska avangarda (scapigliatura)
- Rojstvo realističnega romana v Evropi (Dickens, Stendhal, Balzac)
- Spomini (Silvio Pellico)
- Bodite Italijani!, zgodovinska in kulturna pogojenost polotoka (Fare gli italiani)
- Književnost in civilizacije: V. Gioberti, G. Mazzini
- Ruski realistični roman: Dostojevski in Tolstoj
- Poezija med realizmom in klasiko: Zanella in Carducci
- Od pozitivističnega optimizma do nihilizma: nasproti krizi na koncu stoletja

ČETRTI LETNIK

- Revije in odnos razumnikov/družba 20. stoletja
- Psihoanaliza in književnost
- Književnost juga
- Književnost in vojne
- Književnost protifašizma in odpora
- Književnost, film, gledališče in povojna družbena angažiranost
- Gledališče in družbena angažiranost, Eliot, Brecht, Ionesco, Beckett, Dario Fo
- Vidiki potrošniške umetnosti
- Ekonomski čudež in italijanska antropološka preobrazba
- Literarni vidiki 20. stoletja: Buzzati, Kafka in Calvino
- Sprehod po italijanskih popevkah, od povojnega obdobja do danes
- Povojno obdobje in lirične izkušnje italijanske narodnostne skupnosti

V naslednjem seznamu predlagamo avtorje in naslove, ki jih učitelj lahko vključuje pri vodenem branju ali pri obravnavi učnih vsebin, ki jih zajemajo različne besedilne vrste.

Isaac Asimov: Trilogia galattica, Racconti

Enzo Biagi: Il sole malato

Sofocle: Antigone o Edipo re

Vittorio Zucconi: Si fa presto a dire America

Esopo: Favole

Bertolt Brecht: Madre coraggio e i suoi figli

Italo Calvino: Il barone rampante, Il visconte dimezzato, Il cavaliere inesistente

Giorgio Caproni: Poesie

Petronio: Satyricon
Eduardo De Filippo: Napoli milionaria
Daniel Defoe: Robinson Crusoe
Charles Dickens: Il circolo Pickwick
Beppe Fenoglio: Il partigiano Johnny
La Bibbia: Genesi, Cantico dei cantici
Ernest Hemingway: Per chi suona la campana, o altro
Anonimo: Mille e una notte
Victor Hugo: I miserabili
Jacob e Wilhelm Grimm: Fiabe
Ovidio: le Metamorfosi
Pier P. Pasolini: Ragazzi di vita
Plauto: l'Aulularia
Anonimo: Edda
Cesare Pavese: Prima che il gallo canti
Albero Moravia: Agostino
Carlo Cassola: Un cuore arido
William Shakespeare: Otello, Giulietta e Romeo, Macbeth
Daniel Defoe: Moll Flanders
Nadine Gordimer: Un mondo di stranieri, Un ospite d'onore
G. E. Lessing: Ninna von Barnhelm
Carlo E. Gadda, Quer pasticciaccio brutto di via Merulana
Cesare Pavese, Il compagno
James Joyce, Gente di Dublino, Ulisse
Thomas Gray: Elegia di un cimitero campestre
J. W. Goethe: Faust
J. Racine: Fedra
Cesare Pavese: Il compagno
J. B. Moliere: Il malato immaginario
G. Croce: Le sottilissime astuzie di Bertoldo
G. Basile: Lo cunto dei cunti
Federico G. Lorca: Poema del canto profondo
Thomas Eliot: Assassinio nella cattedrale
Enzo Biagi: Lubjanka
Hermann Hesse: Siddharta
Sibilla Aleramo: Dal mio diario
Alberto Moravia: La ciociara
Vittorio Zucconi: Il Giappone tra noi
Bertolt Brecht: Vita di Galilei
Anton Cechov: Il gabbiano, o altro
Umberto Eco: Il nome della rosa
Fedor Dostoevskij: Delitto e castigo, o altro
Grazia Deledda: Canne al vento
Alexandre Dumas: Il conte di Montecristo

Franz Kafka: La metamorfosi , Il processo
Herman Melville: Moby Dick
Aldo Palazzeschi: Sorelle Materassi
Sandro Penna: Stranezze
Leonardo Da Vinci: Favole
Antonio Gramsci: Lettere dal carcere
Euripide: Medea
Jorge Luis Borges: L'Alph
S. Pellico: Le mie prigioni
Stendhal: Il rosso e il nero
F. De Roberto: I vicerè
F. Tozzi: Con gli occhi chiusi, Tre croci
J. R. Kipling: Kim, I libri della giungla
A. Puškin: La figlia del capitano, Eugenio Onieghin
A. Fogazzaro: Piccolo mondo antico, Malombra
G. Flaubert: Madame Bovary
E. Zola: Germinal, Nana
Thomas Mann: I Buddenbrook, Morte a Venezia o altro
Robert Musil: L'uomo senza qualità
Luigi Meneghello: Libera nos a malo
Guy De Maupassant: Bel-ami, La maison Tellier
Alessandro Manzoni: I promessi sposi
Elsa Morante: La storia
Primo Levi: Se questo è un uomo
Luigi Pirandello: Novelle per un anno
George Orwell: La fattoria degli animali
Marguerite Yourcenar: Memorie di Adriano
Enzo Biagi: Il boss e solo
John Steinbeck: Furore
Italo Svevo: La coscienza di Zeno
Elio Vittorini: Conversazione in Sicilia
Marcel Proust: Alla ricerca del tempo perduto
Virginia Wolf: Gita al faro
Swift I viaggi di Gulliver
Stevenson L' isola del tesoro o altro
Dario Fo: Mistero Buffo
Henrik Ibsen: Casa di bambola
C. Alvaro: Gente in Aspromonte
F. Kafka: Il castello, Lettere a Milena
T. S. Elliot: Poemi d'Ariele
V. Woolf: La stanza di Jacob
E. Hemingway: Addio alle armi
J. P. Sartre: La nausea
G. B. Shaw: Le case del vedovo, Candida

A. Camus: Lo straniero, La peste, Il muro
A. Miller: Morte di un commesso viaggiatore
R. Grillet: Le gomme (Nouveau roman)
P. Neruda: Odi elementari
F. Tomizza: Il male viene dal Nord
I. Calvino: Le cosmicomiche
P. A. Q. Gambini: La rosa rossa, I giochi di Norma
Pier P. Pasolini: Le ceneri di Gramsci
Edgar A. Poe: Racconti, Le avventure di Gordon Pym
Alberto Moravia: Gli indifferenti
Tomas Mann: Tonio Kroger
Samuel Beckett: Aspettando Godot
Oscar Wilde: Il ritratto di Dorian Gray
Ignazio Silone: Fontamara
Leonardo Sciascia: Il giorno della civetta
Elio Vittorini: Uomini e no
Giovanni Verga: Mastro don Gesualdo
Vasco Pratolini: Il Quartiere
G. Tommasi di Lampedusa: Il Gattopardo
Riccardo Bacchelli: Il mulino del Po
Dino Buzzati: Il deserto dei Tartari
Carlo Bernari: Tre operai
Italo Calvino: Se una notte d'inverno un viaggiatore
Thomas Mann: Morte a Venezia, o altro
R. M. Rilke: Le elegie duinesi
H. Hesse: Siddharta
N. Ginzburg: Lessico familiare
C. Magris: Un altro mare
S. Tamaro: Per voce sola
D. Maraini: La lunga vita di Marianna Ucrìa o altro titolo a scelta

4 PRIČAKOVANI UČNI DOSEŽKI/ REZULTATI OB KONCU GIMNAZIJE

V nadaljevanju posredujemo opredelitev pričakovanih učnih dosežkov posameznih operativnih sklopov, katerih cilji in vsebine so bili že opredeljeni. Pri vseh opisnikih so v oklepajih označena poglavja, na katera se opisniki nanašajo. Učni dosežki posebnih oziroma dodatnih znanj so podčrtani.

POSLUŠANJE IN GOVORJENJE

Ob zaključku gimnazije naj bi bili dijaki in dijakinje zmožni:

- razumeti in reševati probleme zahtevnih sporočanjških položajev, ki vključujejo primerjanje, analizo, sintezo in vrednotenje različnih besedil (1.1),
- dejavno se vključevati in sodelovati v razgovoru in drugih sporazumevalnih dejavnostih o znani temi tudi z neznanimi sogovorci; pri sporazumevanju upoštevati slogovno zaznamovanost in besedišče, ki ustreza vsebini pogovora in okoliščinam, ter se ravnati skladno z dogovori medosebne komunikacije (1.2),
- uporabiti ustrezna jezikovna sredstva skladno z vsebino pogovora, okoliščinami in prejemnikom, znati posredovati lastna občutja, izkušnje, podatke, mnenje in presojo, razmišljanja, načrte (1.2),
- razumeti, preoblikovati, posredovati, analizirati in strniti vsebino različnih vrst besedil, kot so pripovedovalna, opisovalna, razlagalna in utemeljevalna besedila, ki se navezujejo na znano temo (1.1, 1.3),
- tvoriti pripovedovalna, opisovalna, razlagalna, utemeljevalna besedila in samostojno uporabiti sredstva za načrtovanje in pomnjenje informacij, ki jih dijaki želijo sporočiti, besedila predstaviti tudi s pomočjo elektronskih medijev ali na druge načine (1.1, 1.3).

BRANJE

Ob zaključku gimnazije naj bi bili dijaki in dijakinje zmožni:

- glasno, tekoče in pravilno brati različne vrste besedil (2.1),
- tiho brati in razumeti vsebino pripovedovalnih, opisovalnih, razlagalnih in utemeljevalnih besedil z znano tematiko, ali vsebino besedil, ki obravnavajo splošno temo (2.1),
- samostojno in ustrezno uporabiti različne bralne strategije, celostno, analitično, dobesedno branje ali branje kot iztočnica za razmišljanje (2.2),
- spremljati in samostojno uravnavati bralne procese, ki omogočajo ustrezno razumevanje (2.2),
- raziskovati, izbirati, kritično vrednotiti, strniti podatke iz različnih virov o znani ali splošni temi (2.2).

PISANJE

Ob zaključku gimnazije naj bi bili dijaki in dijakinje zmožni:

- uporabiti različne tehnike pisanja v zvezi z organizacijo in oblikovanjem besedila, obvladati uporabo praznih prostorov strani in pravopisna pravila ter s tem zagotoviti berljivost besedila (3.1),
- uporabiti računalniške programe za predstavitev besedil, različnih prispevkov in projektov (3.1),
- tvoriti pripovedovalna, opisovalna, razlagalna, utemeljevalna in strokovna besedila o znanih ali splošnih temah (3.1),
- posredovati podatke, izražati lastna občutja, izkušnje, stališča, vrednote, razmišljanja in načrte (3.1),
- uporabiti ustrezne tehnike organiziranja in kritičnega izbiranja oziroma povzemanja podatkov iz različnih virov (3.2),
- uporabiti ustrezne strategije načrtovanja, tvorjenja pripovedovalnih, opisovalnih, razlagalnih in utemeljevalnih besedil (3.1, 3.2).

Razmišljanje o jeziku

Ob zaključku gimnazije naj bi bili dijaki in dijakinje zmožni:

- pri sprejemanju in tvorjenju besedil samostojno uporabiti znanja o italijanskem jezikovnem sistemu, ki ga dijaki uzaveščajo na sistematičen način z razmišljanjem in primerjanjem z narečjem ali drugimi jeziki (4.1),
- razviti poimenovalno zmožnost in razlikovati slogovno in zvrstno zaznamovanost glede na vsebino sporočila, okoliščine in prejemnika, poznati tudi osnove strokovnega izražja,
- oceniti ustreznost lastne tvorbe glede na uporabo besedilne vrste, upoštevati okoliščine ter uporabiti ustrezne strategije in tehnike pri analizi pravilnosti tvorbe z vidika vsebine, besedišča, oblikoslovja, besedoslovja, skladnje, pravopisa in uporabe ločil (4.1),
- pripraviti se na govorne izmenjave in jih ustrezno izvajati (uporabiti besedni in nebesedni vidik sporočanja) ter upoštevati okoliščine in naslovnika; po potrebi jih prilagajati za učinkovitejše sporazumevanje (4.1, 4.2),
- uporabiti zmožnosti, pridobljene v nebesedni in medkulturni komunikaciji, za sodelovanje z neznanimi govorniki v znanih oziroma predvidljivih okoliščinah (4.2),
- sporazumevati se v italijanščini tudi v znanih formalnih okoliščinah (4.2),
- poudarjati in spodbujati uporabo jezika in kulture italijanske narodne skupnosti kot sestavni in nepogrešljivi del lastne kulturne ter okoljske identitete (4.2).

POUK KNJIŽEVNOSTI

Ob zaključku gimnazije naj bi bili dijaki in dijakinje zmožni:

- predstaviti, preoblikovati, primerjati, analizirati, komentirati, vrednotiti pripovedna, pesniška in dramska besedila (5.1),
- razbrati sporočilni namen avtorjev umetnostnih besedil (ali značilnosti književnih oseb, predmetov, dogodkov in različnih podatkov v besedilu) in s pomočjo pridobljenih zmožnosti sklepati na podlagi utemeljitev (5.1),
- spoznavati pripovedna in pesniška besedila, označiti formalne značilnosti umetnostnih besedil, razlagati pomenke odtenke, sklicevati se na kulturni in tematski kontekst ter s pomočjo pridobljenih zmožnosti ter z ustreznimi utemeljitvami posredovati lastna stališča (5.1),
- samostojno izbirati, predlagati, predstaviti, analizirati pripovedna in pesniška besedila, utemeljevati lastna stališča in ocene ter se primerjati s sogovorniki (5.2),
- samostojno izbirati, predlagati, predstaviti, analizirati televizijske oddaje, film, dramske uprizoritve, manifestacije in kulturne dogodke, utemeljevati lastna stališča in ocene ter se primerjati s sogovorniki (5.1),

- predstaviti, analizirati, strniti, komentirati in vrednotiti pripovedna, pesniška in dramska besedila ter s pomočjo pridobljenih zmožnosti posredovati lastna stališča z ustreznimi utemeljitvami (5.2),
- ustvarjalno tvoriti tudi zahtevnejša pripovedna in pesniška besedila, s pomočjo zmožnosti, pridobljenih v okviru pouka književnosti in pri delu z besedili (5.2),
- predlagati in udeležati bralne dejavnosti, recitacije, dramatizacije, multimedijske in druge predstavitve (5.2).

5 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Italijanski jezik ponuja raznovrstne možnosti za uspešno povezovanje z vsemi predmeti in tako prispeva k učinkovitemu medpredmetnemu povezovanju. Obenem tudi drugi predmeti omogočajo razvijanje sporazumevalne zmožnosti v materinščini predvsem z vidika širitve in bogatitve (strokovnega) besedišča.

Temeljni zmožnosti, ki ju učni načrt za italijanščino uvaja (kar velja tudi za druge jezike), sta predvsem sporazumevalna in (med)kulturna zmožnost.

Kot smo že poudarili (glej 2. poglavje), smo v okviru tega programa želeli ustvariti pogoje za spodbujanje drugih kompetenc, ki so vključene v kurikule drugih predmetov in s katerimi se bo izvajala celostna vzgojno-izobraževalna ponudba.

Pomembni prispevek, ki ga italijanski jezik lahko ponudi pri spodbujanju stičnih kompetenc, je po našem mnenju možnost uporabe besedil, ki nastajajo v sodelovanju z učitelji drugih predmetov (pri analizi različnih besedilnih vrst, jezikovni rabi in razmišljanju o jeziku).

V tem smislu se torej vsi predmeti gimnazijskega kurikula lahko med seboj povezujejo. Sinergijske povezave med različnimi predmeti so lahko najučinkovitejše v projektnih dejavnostih, ki ponujajo veliko priložnosti za povezovanje predmetov in so ena izmed najbolj izvirnih oblik neposrednega izražanja šolske avtonomije. Zaradi tega učni načrt za italijanščino teh vsebin posebej ne opredeljuje.

Kljub temu menimo, da svojim kolegom lahko priporočamo, da se pri pripravi interdisciplinarnih projektov osredotočijo na tematike, ki se navezujejo na okoljsko vzgojo, vzgojo za dejavno državljanstvo in mir, vzgojo potrošnika, prometno vzgojo in skrb za zdravje. Predlagamo, da učitelji že pri načrtovanju teh dejavnosti vključujejo tudi elemente knjižničarske dejavnosti in posebej skrb razvijanju digitalne zmožnosti.

Poudariti moramo tudi, da učitelji ne smejo zanemariti vsebin, ki so povezane z izbiro ustreznega študija in poklicnim usmerjanjem. Tudi v zvezi z uvajanjem te vsebine se lahko omejimo zgolj na posredovanje okvirnih navodil, ki učitelja spodbujajo, da to tematiko uvaja že pri načrtovanju pouka. Pri tem želimo poudariti, da je lahko vsako besedilo, ki nastane v medpredmetnih povezavah, primer besedilne vrste, ki ga ta učni načrt predlaga v obravnavo. Vsako besedilo je torej lahko predmet obravnave. Jasno je tudi, da učitelj prvega jezika in učitelj drugega predmeta, ki sodeluje pri dejavnosti, vsak iz svojega zornega kota uvajata besedilo z vidika jezikovnih in drugih zmožnosti glede na obravnavano učno vsebino. Zato tudi priporočamo, da učitelj drugih predmetov sodeluje z učiteljem prvega jezika pri uvajanju strokovnega izrazja.

6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

Uvod

Ta dokument predvideva upoštevanje naslednjih ključnih vidikov:

- Sporazumevalna zmožnost je temelj, na podlagi katerega se osebnost oblikuje. V povezavi z razvijanjem ključnih kompetenc, kot so kulturna, tehnična, znanstvena, socialna in državljanska, omogoča vsakemu dijaku in dijakinji osebno in profesionalno rast, prevzemanje odgovornosti do sebe in do družbe.
- Jezikovno izražanje je temeljna sestavina za sporočanje in medosebno sporazumevanje. Obenem je tudi pomembno sredstvo pri razvijanju mediacijskih zmožnosti, refleksije in nadgrajevanja oziroma širjenju dogovorjenih znanj. Z jezikom spoznavamo, se učimo, razumemo, zapovedujemo, razporejamo, vzpostavljamo odnos do drugih, do okolja in dogodkov ter izražamo lasten odnos do sveta. Temeljno za usvajanje znanja pa je doseganje visoke ravni jezikovne zmožnosti, spretnosti, veščin in drugih zmožnosti, ki jih razvijamo na vseh področjih učenja. Obenem pa učinkovito jezikovno izražanje, ki se kaže pri delu s (strokovnimi) besedili ali s sporočilno ustreznostjo nasploh, dosegamo le pod pogojem, da vsi učitelji stremijo k uresničevanju zastavljenih ciljev. Celoten manjšinski šolski sistem mora ustvariti pogoje, da bodo ti cilji doseženi. To bomo dosegli le z usklajenim delovanjem vseh učiteljev, z interdisciplinarnimi in transdisciplinarnimi povezavami ter dejavnostmi, ki jih šola izvaja v okviru lastne avtonomije.
- Znanje več jezikov omogoča dostop do informacij, večjo možnost za zaposlitev, socialno mobilnost, oblikovanje osebnosti v okviru vseživljenjskega učenja. Z učenjem italijanskega jezika in njegovo promocijo udeležujemo pravico do uporabe tega jezika, ki nam jo na narodno mešanem območju Slovenske Istre priznava in zagotavlja Ustava Republike Slovenije. Posledica tega je, da je skrb za italijanski jezik v vlogi temeljnega predmeta in učnega jezika ključna sestavina vzgojno-izobraževalnega projekta, priložnost za jezikovno, kognitivno, kulturno in socialno rast. Navezovanje na istrobeneško, italijansko kulturo in civilizacijo – zgodovinske značilnosti področja Istre in Kvarnerja – namreč ponuja dragoceno priložnost za vzgojo in izobraževanje dijakov, za demokratično državljanstvo, spoštovanje različnosti, sožitje in medkulturno sodelovanje med narodi in narodnostmi, ki se popolnoma zavedajo lastne identitete in lastne zgodovinske pogojenosti.
- Kompetence, ki jih uvaja učni načrt za italijanščino, so v tem dokumentu razporejene na tri področja: uporaba jezika, razmišljanje o jeziku in književni pouk. Ta delitev je koristna zaradi natančne opredelitve ciljev in dejavnosti ter učnih dosežkov v vlogi pričakovanih učnih rezultatov vzgojno-izobraževalnega procesa. Pri tem moramo poudariti temeljni princip, ki zagotavlja učinkovitost didaktičnih pristopov le v primeru, če:
 - a) uvajamo besedilo v vlogi sporočanjaškega okvira z ustrezno notranjo in zunanjo zgradbo, kot rezultat usklajenega sporočanjaškega izražanja (na primer besedni, slikovni, grafični, glasbeni način), s prepoznavno tipologijo in besedilno vrsto ustrezne predmetne ter medpredmetne tematike;
 - b) zmoremo integrirati zmožnosti sprejemanja, tvorjenja, refleksije, primerjanja in izražanja lastnih stališč v medosebni in medkulturni komunikaciji v procesno naravnani pouk, ki ga opredeljujejo učne enote in učne teme.

Italijanskemu jeziku je namenjenih 140 ur pouka za vsak letnik posebej, z dodatnim fondom 35 ur v zadnjem letniku (4. letnik). Dodatne ure so namenjene poglobljanju vsebin za maturitetni izpit.

Razvijanju sporazumevalne zmožnosti in razmišljanju o jeziku oziroma metajezikovnim zmožnostim je dodeljenih 50 odstotkov vseh razpoložljivih ur, medtem ko je preostalih 50 odstotkov namenjenih uvajanju pouka književnosti. Slednji ima na razpolago od 45 do 50 ur za izvajanje analize, refleksije, utrjevanja in preverjanja temeljnih učnih vsebin, preostale ure pa se lahko uporabijo za obravnavo izbirnih vsebin ali za širjenje in poglobljanje obravnavane tematike.

Dodatnih 35 ur v 4. letniku, ki so namenjene pripravi na maturitetni izpit, bodo učitelji izrabili za poglobljanje in širjenje izpitnih vsebin ter za razvijanje sporazumevalne zmožnosti dijakov.

Osredinjenost na dijaka. Učenje in poučevanje italijanščine je osredinjeno predvsem na dijaka, ki je ključna oseba učnega procesa. Ob vstopu v šolo je dijak že dokaj oblikovana osebnost: ima razvite določene zmožnosti, spretnosti, veščine in znanja, ki jih vrednotimo, poglobljamo in širimo do te mere, da se jih zaveda, o njih razmišlja, ob njih raste in se razvija.

Učitelj mora nenehno predlagati in zagotavljati didaktične rešitve, ki jih uvaja na podlagi:

- skrbnega in stalnega opazovanja dijakov, ugotavljanja predznanja in morebitnih razlik pri usvajanju znanja ter razvijanja kompetenc in spretnosti,
- upoštevanja ritma, ki ga dijak potrebuje za razvoj lastne osebnosti (v smislu zmanjševanja egocentričnosti, doseganja čustvene stabilnosti, izboljšanja medosebnih odnosov, kulturne rasti), in dijakovega učnega stila (v smislu progresivnega usvajanja in utrjevanja metakognitivnih zmožnosti, kot sta samoopazovanje in samokontrola, ki sta pomembni pri učinkovitosti uporabi strategij in procesov, vključenih pri sprejemanju in tvorjenju besedil),
- izbire tem in besedil, ki so blizu dijakovim izkušnjam in stvarnosti, njegovim potrebam in načinu čustvovanja. Te ima pomembno vlogo pri angažiranju dijakovih kognitivnih in čustvenih virov, s čimer se spodbuja tudi notranjo motivacijo,
- sprejemanja različnih načinov izražanja in upoštevanja različnih besedil, ki jih dijaki srečujejo pri pouku (pripovedna, pesniška besedila, neumetnostna besedila, strip, film, risanke, dramske uprizoritve itd.). Pri načrtovanju pouka se zato vsem besedilnim vrstam posveča enako pozornost in odmeri enak čas.

Vrste besedil. Pri obravnavi različnih vrst besedil bodo dijaki spoznavali in tvorili govorjena in pisna besedila v različnih sporočanjejskih položajih in z različnimi nameni. V tem učnem načrtu so besedilne vrste razporejene glede na njihovo pogostost v vsakdanjem dijakovem življenju in primernost njegovi razvojni stopnji. Zato so pripovedna, opisovalna besedila zelo pogosto predmet obravnave v prvem letniku gimnazijskega programa. Z razlagalnimi in utemeljevalnimi besedili se dijaki srečujejo v drugem letniku, kasneje pa le-ta postanejo predmet sistematične in poglobljene obravnave, tudi zato, ker se zmožnost sprejemanja in tvorjenja tovrstnih besedil preverja na izpitu iz italijanščine na splošni maturi.

Poslušanje in branje. Pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti se v gimnazijskem programu zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil udeležujejo z uvajanjem in obravnavo različnih vrst

govorjenih in multimedijskih besedil, v katera vključujemo govorno sestavino. Za učinkovito uresničevanje učnih ciljev predlagamo dijakovo pogosto vključevanje v izvirne govorne položaje, tudi z obravnavo besedil iz sredstev množičnega obveščanja.

Dejavnosti sporazumevanja oziroma interakcijske dejavnosti uvajamo stalno in postopno pri obravnavi književnih vsebin ali pri razvijanju jezikovnih in metajezikovnih zmožnosti. Posebno za slednje je značilno, da je pri medpredmetnih povezavah ali pri obravnavi aktualnih dogodkov, o katerih govorimo v 2. in 4. poglavju, veliko priložnosti za utrjevanje interakcijskih zmožnosti.

Na govorne nastope naj bi se dijaki pripravljali postopno in vodeno, z namenom, da dosežejo visoko stopnjo samostojnosti in sporočilne učinkovitosti. Pri pripravi na tovrstne dejavnosti naj se dijaki navezujejo na vsebine drugih predmetov in na multimedijsko tehnologijo, z različnimi predstavitvenimi programi. Smiselno je tudi, da se povezujejo z učitelji humanističnih predmetov in pridobivajo dodatna znanja, ki vključujejo nebesedno komunikacijo, telesno držo (kinezika), osebni prostor (proksemika) in splošnejša retorična znanja. Obenem medpredmetno povezovanje pozitivno učinkuje na zavestno in ustrezno uporabo strategij načrtovanja in organiziranja informacij, kar omogoča učinkovito in jasno komunikacijo.

Bralne spretnosti. V gimnazijskem programu želimo pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti s pridobivanjem bralnih spretnosti dijakom omogočiti:

- a) ustrezno stopnjo razumevanja sporočila besedila,
- b) razvijanje poimenovalne, skladske in analitične zmožnosti,
- c) razvijanje zmožnosti na področju besediloslovja; poznavanje sestavnih elementov besedila in s tem tudi notranje in zunanje zgradbe besedila, poznavanje značilnosti besedilnih vrst,
- d) uzaveščanje pragmatičnih kompetenc in razvijanje sporočanjejskih zmožnosti, s pomočjo katerih dijakom omogočimo, da oblikujejo hipoteze, sporočilni namen, razberejo posredno in neposredno izražena stališča,
- e) razvijanje zmožnosti preoblikovanja in vrednotenja, ki so povezane z uporabo različnih bralnih strategij, primerjanjem, oblikovanjem stališč in kritično presojo.

Množica različnih zmožnosti, ki jih moramo razvijati pri delu z umetnostnimi in neumetnostnimi besedili, spodbuja vključevanje in razvijanje številnih spretnosti. Različne vrste besedil zato uvajajo različna temeljna znanja, zmožnosti in spretnosti, ki jih dijaki uzaveščajo in utrjujejo v učnem procesu. Med različnimi dejavnostmi je predvidena tudi analiza strokovnega izraza.

Pisanje besedil. V gimnazijskem programu, pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti, dajemo velik poudarek razvijanju zmožnosti pisnega sporočanja.

Dijaka naj bi postopno pripravili na tvorjenje pisnih besedil različnih vrst, za različne namene glede na naslovnika. Dijak naj bi bil zmožen načrtovati in tvoriti besedilo z ustrezno notranjo in zunanjo zgradbo ter slediti učiteljevim zahtevam. Sporočilo besedila mora biti jasno. Dijak naj bi bil zmožen izbrati temo skladno z navodili in ustrezno razvijati misel s pomočjo primerov. Besedilo naj bi bilo ustrezno povezano in jasen naj bi bil sporočilni namen besedila. Primerna naj bi bila tudi izbira besedišča, sloga in slogovne oziroma zvrstne zaznamovanosti. Dijak naj bi upošteval tudi jezikovna, pravopisna pravila in ustrezno členil besedilo.

Besedilno zmožnost dijaki razvijajo in utrjujejo postopno. Začenjajo s tvorjenjem krajših besedil, ki so povezana s šolskim življenjem (shematična analiza, krajša obnova, izražanje in utemeljevanje občutij, komentar k besedilu, strnjena predstavitev umetniškega dela, razlaga (parafraziranje) besedila, oblikovanje zapiskov itd.). Besedilno zmožnost bo dijak nadgrajeval z zahtevnejšimi in daljšimi besedili (razlaga, prispevek, komentar, recenzija, scenarij itd.) in v zaključni fazi bo zmožen sestaviti razlagalni in utemeljevalni esej.

Pouk književnosti. Gimnazijski program opredeljuje dve vrsti ciljev: 1. pripraviti dijaka na obravnavo, izbiro, iskanje besedil, razviti pri dijaku kritični pristop do književne ponudbe; 2. uvajati dijaka v zgodovinsko dimenzijo italijanske književnosti in se navezovati na evropsko in svetovno književnost. Z učenjem literarne zgodovine želimo dijake pripraviti na razumevanje in sprejemanje kulturne dediščine, na vrednotenje estetskih in socialnih vidikov literarnih del.

Pouk književnosti v gimnaziji se uvaja v dveh delih, ki se nadgrajujeta:

- a) v prvem delu (predvidene vsebine naj bi bile obdelane v prvem in drugem letniku) bodo dijaki na sistematičen način seznanjeni s temeljnimi književnimi vsebinami, s celostno predstavitvijo pripovednih, pesniških in dramskih besedil. Poudarek ni na zgodovinskem pregledu književnosti, temveč na razvijanju zmožnosti in občutljivosti za sprejemanje različnih načinov in oblik literarnega izražanja. V ospredju je torej tematska predstavitev literarnih besedil italijanske književnosti in manj njihova vpetost v posamezna literarna obdobja;
- b) v drugem delu (zaključna letnika gimnazije) se poudarjata zgodovinska in diahronična dimenzija književnega pouka. Toda tudi v tej fazi predlagamo, da učitelj na ravni šole načrtuje in posreduje učne vsebine s pomočjo učnih enot ali tematskih sklopov. Učitelj tako uvaja posamezna literarna obdobja, teme, vrste umetnostnih besedil, obenem pa omogoča aktualizacijo obravnavanih literarnih del in avtorjev.⁵

- opredelitev književnega besedila kot komunikacijskega dejanja, pri katerem lahko uveljavljamo principe analize komunikacije (tvorec/sporočevalec, naslovnik/prejemnik, sporočilo, kodeks, prenosnik, sporočilni namen),
- posvečanje pozornosti različnim vrstam pripovednih, pesniških in dramskih besedil (pripoved, novela, roman; kronika, dnevnik, (avto)biografija; pravljica, basen; zgodovinski, znanstveni, filozofski esej; dvogovorno besedilo, pismo; epska in lirski pesnitev; viteška pesnitev, satira), slogovni in zvrstni zaznamovnosti ter različnim sporočilnim namenom.

Za letno načrtovanje na ravni šole predlagamo naslednje minimalne vsebine:

- poglobljanje vsaj 5 avtorjev na leto, ki naj jih učitelj po možnosti izbere iz poglavij 3.5.3 in 3.5.4,
- uvajanje vsaj treh tematskih sklopov, ki se med seboj povezujejo; v poglavjih 3.5.3 posredujemo nekaj izhodišč za obravnavo,
- branje vsaj 4 integralnih pripovednih ali esejističnih besedil v posameznem letniku; v poglavju 3.5.4 posredujemo nekaj predlogov.

⁵ Poglavji 3.5.3 in 3.5.4 vsebujeta pojasnila v zvezi s književnimi besedili.

Pri načrtovanju učnega procesa morajo učitelji upoštevati tudi navodila Državne komisije za matura. Ta predpiše tematski sklop in besedila, ki jih morajo dijaki poglobljati za ustrezno tvorjenje razlagalnega oziroma utemeljevalnega eseja na pisnem delu izpita. Državna izpitna komisija opredeli besedila in avtorje tudi za ustni del izpita.

Razmišljanje o jeziku. Drugače od osnovne šole naj bi pri dijakih gimnazijskega programa sistematično razvijali jezikovno in metajezikovno zmožnost. Vendar bo učitelj dijake kljub temu spodbujal k opazovanju in primerjanju, k čemur jih na naraven način spodbuja že večjezično okolje Slovenske Istre. Naravna danost za odkrivanje regularnosti, podobnosti in različnosti v različnih jezikovnih sistemih v fazi usvajanja znanj naj bi bila izhodišče za razmišljanje o jeziku. Uvajanje tega modela je z didaktičnega vidika učinkovita spodbuda za razvijanje metajezikovne zmožnosti. Učitelj naj si zato zastavlja cilje, v okviru katerih bo dijake usposabljal za raznoliko funkcionalno jezikovno rabo. Pri tem ne sme zanemariti obravnave slogovne in zvrstne zaznamovanost besedil ter vplivov narečja.

Obenem želimo poudariti, da bi razmišljanje o jeziku morala postati naravna in vedno prisotna sestavina vzgojno-izobraževalne ponudbe italijanskega jezika. V vsakem obravnavanem besedilu so namreč elementi, o katerih dijak lahko razmišlja in jih primerja med seboj. Poleg tega učni načrt za italijanščino predpisuje obravnavo izvornih besedil v vseh svojih oblikah, brez katerih si ne moremo predstavljati uvajanja temeljnih vsebin (meta)jezikovne zmožnosti. Sinergija med vzgojo in jezikovno rabo, obravnava besedilnih vrst in razmišljanje o jeziku (vključena so tudi umetnostna besedila, ki lahko pomenijo določen odklon glede na kriterije jezikovne pravilnosti) ponujajo neslutene priložnosti za spodbudno in učinkovito uresničevanje jezikovnih ciljev.

Vloga in pomen besedila pri učenju jezika. Razvijanje sporazumevalne zmožnosti v italijanskem jeziku bi moralo obvezno vključevati branje ali poslušanje besedil, tem dejavnostim naj bi sledil pogovor med dijaki ali med učiteljem in dijaki. Izhodišča za izvajanje bralnih dejavnosti ali dejavnosti poslušanja naj bi uvajala življenjske vsebine, povezane z dijakovimi izkušnjami in interesi. Pred dejavnostjo sprejemanja besedil naj bi učitelj dijake uvedel v besedilo, izhajal naj bi iz dijakovega predznanja. Tako bomo dijaku olajšali pot do pridobivanja novih vsebin, saj si bo lahko pomagal z že osvojenimi učnimi vsebinami in zmožnostmi, hkrati ga bomo spodbudili k odkrivanju (predvidevanju) jezikovnih struktur, besedilnih sestavin in novih informacij v besedilu. Sprejemanje besedil naj bi bil proces, pri katerem se v primeru nerazumevanja določeni koraki ponavljajo. Sledijo različne dejavnosti, ki dijakom omogočajo razumevanje sporočila.

Menimo, da je smiselno, kjer je to mogoče, da učitelj pri uresničevanju učnih ciljev v zvezi z načrtovanjem, tvorjenjem in pregledovanjem besedil (naštete spretnosti so del zmožnosti pisnega sporočanja) izhaja iz dejavnosti sprejemanja in razumevanja tistih vrst besedil, ki jih name-rava uvajati pri razvijanju zmožnosti pisnega sporočanja. Tako je mogoče učni proces voditi veliko bolj celostno. S spodbujanjem vseh oblik sporočanja (z modelom ali z izvirno in ustvarjalno obliko) dijakom omogočimo, da izražajo lastna stališča, čustva, znanja, načrte, mnenja, lasten pogled na svet. Uporaba različnih netradicionalnih oblik pisnega sporočanja (na primer križanka, rebus, strip itd.), kar učni načrt opredeljuje kot dodatno vsebino, ponuja številne možnosti za razmišljanje in diskusijo tudi na področju medpredmetnega povezovanja.

Osvojitev znanja in zmožnosti naj bi dosegli z uvajanjem različnih procesov razmišljanja, diskusije in spontane izmenjave idej. Učitelj naj spodbuja dijakovo radovednost in prevzema vlogo posrednika ter spodbujevalca procesov razmišljanja, kognitivne rasti, bogatenja in širjenja besedišča. Šele kasneje, ko bodo dijaki razvili zmožnosti in jih utrdili na višji ravni, bo učitelj lahko na sistematičen način uvajal vsebinske sestavine.

Pri tem želimo poudariti, da ne obstaja besedilna vrsta, ki bi jo lahko označili za neprimerno za obravnavo. Tehnike in metode dela so različne glede na besedilno vrsto, razlikujejo se dejavnosti sprejemanja in načini usvajanja novih vsebin. Zaporedje sestavin učnega procesa, ki smo ga v tem delu predlagali, je prav gotovo prednost (nedvoumno z motivacijskega vidika), in sicer: vezati nova spoznanja na vsebine, ki jih dijaki že poznajo, obravnavati besedilo z različnih vidikov, na različen način, s številnimi dejavnostmi, spodbujati povezave med besedilom in drugimi učnimi okoliščinami (tudi z medpredmetnim povezovanjem). Opisani didaktični model lahko uvajamo pri delu z umetnostnim ali neumetnostnim besedilom.

Tehnike učenja in poučevanja ter metoda igre kot del učnega procesa

Priporočilo, ki ima pozitiven učinek na potek vseh procesov učenja in poučevanja italijanskega jezika, je, da učitelj uvaja v učni proces tudi metodo igre, ki spodbudno vpliva na izvajanje učnih dejavnosti. Analiza in obravnavo besedil bi namreč morali nenehno spodbujati notranjo motivacijo dijakov. Jasno je, da bomo ta cilj dosegli le s skrbno izbiro teme, besedil in dejavnosti, ki bodo upoštevale interese dijakov. Pri izbiri tehnik in metod dela bo učitelj moral nenehno spremljati izvajanje dejavnosti in preverjati lastno uspešnost pri uresničevanju zadanih ciljev, hkrati pa se bo moral posvečati individualnim posebnostim dijakov. Zato priporočamo izvajanje igre vlog. S to metodo pri dijakih povečujemo občutljivost za vrednotenje pomena besedne in nebesedne komunikacije in za njeno uporabo.

Posebno skrb mora učitelj posvetiti tudi različnim oblikam dela: v vzgojno-izobraževalni ponudbi naj se frontalna oblika dela izmenjuje z individualno ali skupinsko.

7 PREVERJANJE IN VREDNOTENJE ZNANJA

Vrednotenje dijakovih zmožnosti poznavanja in uporabe jezika ter zmožnosti razmišljanja o jeziku vključuje formativno in sumativno vrednotenje štirih jezikovnih dejavnosti, ki so: poslušanje, govorjenje, branje, pisanje, ter vrednotenje jezikovnih in metajezikovnih zmožnosti.

Znanje in zmožnosti vrednotimo na naslednji način:

- sprotno vrednotenje razumevanja različnih vrst besedil,
- celostno vrednotenje sporazumevalne zmožnosti v italijanščini,
- opisno vrednotenje posameznih osvojenih zmožnosti,
- samovrednotenje dijakovih dosežkov,
- uporaba različnih oblik vrednotenja znanj (medsebojno vrednotenje, vrednotenje projekta, vrednotenje napredka glede na vmesne cilje).

Poučevanje in vrednotenje sta tesno povezana in soodvisna ter spodbujata notranjo motivacijo, če dijaku omogočimo, da pokaže vse zmožnosti, in mu hkrati nudimo povratno informacijo o napredovanju glede na zastavljene cilje.

Zmožnosti, ki jih dijak pridobiva pri književnem pouku, vrednotimo s pomočjo formativnega in sumativnega vrednotenja, in sicer: zmožnosti vključevanja in tvorjenja pripovednih, pesniških, dramskih, filmskih, multimedijskih in drugih besedil.

Pri obravnavi umetnostnih besedil oziroma pri dijakovem odzivu na umetnostno besedilo vrednotimo zmožnosti, ki jih dijaki vključujejo v procese razumevanja, vrednotenja oziroma razlage ali primerjanja literarnih prvin.

Pri tvorjenju besedil vrednotimo zmožnost pisanja, interpretacije, govorne predstavitve književnih besedil ali tematike. Doseganje ciljev, ki jih opredeljuje učni načrt, lahko preverjamo tudi z različnimi dejavnostmi in besedili, ki jih določi učitelj.

GIMNAZIJA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

